

Г Л А С Н И К

А Д В О К А Т С К Е К О М О Р Е В О Ј В О Д И Н Е

Година XXVII

Нови Сад, јул — август, 1978.

Број 7—8

САДРЖАЈ

Захвалница Председника Републике
поводом честитке упућене за ро-
ђендан

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Јован А. Јерковић	Опште претпоставке за извршење
по новом Закону о извршном по-
ступку — II део
Блажо Стевовић	Правни основ за ревизију ренте
Спасоје Мићуновић	Основне карактеристике Самоуправ-
ног споразума о удруживању ра-
да радника у основној организа-
цији удруженог рада

САОПШТЕЊА

Из седнице Управног одбора

НЕКРОЛОЗИ

Др Драгутин Клокочар
Станимир Милић

ПРЕГЛЕД ПРАВНИХ ЧАСОПИСА

Милош Стојановић Из садржаја часописа

Г Л А С Н И К
А Д В О К А Т С К Е К О М О Р Е В О Ј В О Д И Н Е

Година XXVII

Нови Сад, јула — август, 1978.

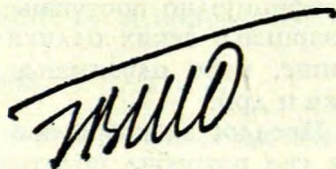
Број 7—8

Josip Broz Tito

Beograd, 26. maja 1978.

Drage drugarice i drugovi,

Vaša čestitka sa dobrim željama povodom mog rođendana puno me je obradovala, i ja vam najljepše zahvaljujem. Koristim priliku da vam uputim pozdrave i zaželim dalje uspjehe u radu.

Захвалница Председника Републике поводом поздравног телеграма и рођенданске честитке упућене му са годишње Скупштине Адвокатске коморе Војводине.

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Јован А. Јерковић
судија Врховног суда Војводине

ОПШТЕ ПРЕТПОСТАВКЕ ЗА ИЗВРШЕЊЕ ПО НОВОМ ЗАКОНУ О ИЗВРШНОМ ПОСТУПКУ

II

На почетку овог чланка је истакнуто да се извршни поступак иницира подношењем предлога за извршење од стране овлашћеног лица (повериоца). Начело диспозиције важи и за овај поступак обзиром да парница и извршење чине једну целину у том смислу, што извршење у ствари представља наставак парнице и њиме се образује она коначна фаза реализације одређеног субјективног права, које је претходно у парници странци правоснажно признато. Ово начело се пре свега испољава у правилу да се извршни поступак покреће на предлог странке (чл. 2). Шта више начело диспозиције је овде јаче наглашено него у парничном поступку имајући у виду одређена овлашћења повериоца. Тако је поверилац овлашћен, не само да одређује предмет и средство извршења (чл. 35), већ може повући или ограничити предлог за извршење без претходне сагласности дужника (чл. 37), а за разлику од парничног поступка где се тражи престанак туженог за повлачење тужбе када се тужени упустио у расправљање у главној ствари (чл. 193. ст. 2. ЗПП).

И поред тога с обзиром на природу и предмет извршног поступка намећу се и знатна одступања од начела диспозиције. Нови закон има у свом домену и извршења аката донесених у управном и прекршајном поступку од којих су нека по свом карактеру подложна извршењу по службеној дужности. Сем тога официјелно поступање прописано је посебним законима и за извршење неких одлука суда (новчана казна, конфискација имовине, мере одузимања предмета, трошкови кривичног поступка и др.).

Предлог за извршење мора бити уредан поднесак и садржати све потребне податке из којих треба да је видљиво, да у датом случају постоје све по закону тражене процесне и материјалноправне претпоставке о којима је напред било речи за доношење решења о извршењу (дозволе извршења). Због тога

предлог за извршење у смислу чл. 35. ЗИП мора да садржи ове податке:

1. Назначење странака (повериоца и дужника),
2. Назначење извршне или веродостојне исправе на којој се потраживање (извршни захтев) заснива односно којом се доказује његово постојање,

3. Назначење обавезе дужника по садржини и обиму, а ако се ради о новчаном потраживању онда и износа главнице, затим камата и времена од кад су почеле тећи, као и осталих припадака,

4. Назначење средстава и предмета извршења, а ако се тражи извршење на покретним стварима оне у предлогу не морају бити ближе назначене (чл. 35. ст. 2).

Када се предлог за извршење подноси суду који није о потраживању одлучивао у првом степену уз предлог се подноси извршна исправа (у изворнику или овереном препису) снабдевена са потврдом извршности односно веродостојна исправа (чл. 36).

За одлучивање о предлогу за извршење стварно је надлежан суд одређен републичким, односно покрајинским прописом (чл. 34), а то је на подручју САПВ општински суд у смислу чл. 18. ст. 1. тач. 2. Закона о редовним судовима — (Сл. лист САПВ бр. 15/75 и 13/78). Што се тиче месне надлежности она је по новом закону прописана према средству извршења, па је тако за свако средство извршења посебно одређена месна надлежност (чл. 69, 91, 140, 194, 212, 219, 223, 229, 234).

По новом закону од посебног значаја за остваривање новчаног потраживања је појам средстава извршења, који као законски појам иначе у самом закону није поближе дефинисан. Стога се полазећи од судске праксе и одговарајућих одредаба ЗИП под овим појмом може сматрати онај скуп радњи суда, странака и трећих лица чије предузимање треба да резултира намирењем новчаног потраживања. Овде закон усваја принцип таксативности по коме се за остваривање новчаног потраживања може одредити само оно средство, које је изричито законом предвиђено као могуће (чл. 27). То значи да не би могло бити употребљено неко средство које законом није предвиђено, па макар да у том погледу постоји и сагласан предлог странака. Законом су предвиђена следећа средства извршења:

- на покретним стварима
- на новчаном потраживању
- на потраживању да се предају и испоруче покретне ствари или да се преда непокретност
- на другим имовинским правима
- на непокретностима, и
- на средствима која се воде код Службе друштвеног књиговодства.

За разлику од предратних правних правила нови закон не предвиђа као средства извршења принудну управу и заснивање принудног заложног права. Развој нашег социјалистичког

самоуправног друштва и у њему настале промене учиниле су принудну управу као средство намирења из прихода од дужникових непокретности нецелисходним. Сем тога случајеви таквог извршења представљали би реткост у пракси обзиром на постојећа ограничења права својине грађана, док је у односу на друштвену имовину ово средство извршења неспојиво са односима самоуправљања. Што се тиче принудног заложног права оно је унето у нови закон онако како је било и у предратним правним правилима регулисано, али не као средство извршења, већ као средство обезбеђења у чему је у суштини основни циљ овог института (Глава двадесет друга).

Поводом предлога за извршење суда доноси решење којим се предлог усваја, или се потпуно или делимично одбија. Када суд донесе решење којим је усвојен предлог за извршење у њему морају бити назначени поверилац и дужник, извршна односно веродостојна исправа, обавеза дужника, средство и предмет извршења и други подаци потребни за спровођење извршења. Ако се предлог за извршење одбија делимично или потпуно решење мора бити и образложено (чл. 38). Решење о предлогу суда доноси по судији појединцу, јер је начелном одредбом у чл. 7. закона прописано да извршни поступак у првом степену води и одлуке доноси судија појединац. Достављање решења о извршењу врши се по одредбама чл. 39. закона, а дужник га може побијати једино приговором у року од осам дана од дана достављања решења, сем ако га побија само у погледу одлуке о трошковима (чл. 48. у вези чл. 8). То представља значајну и радикалну новину у систему правних лекова који је усвојен у новом закону у односу на предратна правна правила по којима је поред жалбе против дозволе извршења дужник (извршеник) могао користити тужбу против извршног захтева тзв. опозициону тужбу (пар. 34. бив. ИП) и тужбу против дозволе извршења (тек по истеку рока за жалбу) тзв. приговорну (опугнациону) тужбу (пар. 35. бив. ИП).

По овим тужбама вођене су парнице пред судом који је био стварно и месно надлежан по одредбама Закона о парничном поступку, а по правилу до правоснажног окончања парнице одређивано је одлагање извршног поступка (пар. 41. бив. ИП). Досадашња судска пракса је несумњиво показала да је дужник (извршеник) радије користио пут парнице него жалбу против дозволе извршења, што је имало за последицу одуговлачење извршног поступка на уштрб повериоца, који је неоправдано дуго морао да чека на остварење потраживања. Поготово, што су се парнице покретале и поводом питања о којима је могао да расправи и одлучи суд у извршном поступку без штетних последица по једну или другу странку. Све је то подстакло и определило законодавца да систем правних лекова у извршном поступку уреди на целисходнији начин полазећи од основног начела, да поводом решења о извршењу дужник може покренути парницу само ако дозвољеност извршења зависи од неког чињеничног питања, док би о искрслном спорном правном питању

увек био надлежан да одлучи суд који води извршни поступак. Оваква солуција је у ствари нађена по аналогiji са поступком расправљања заоставштине у коме суд у случају супротних наследних захтева по правилу расправља и одлучује о примени права, а упућује странке на парницу ако су спорне чињенице од којих зависи неко њихово право (чл. 210. Закона о наслеђивању — Сл. лист САНВ бр. 8/75. и одговарајуће одредбе закона осталих република).

Из изнетих је разлога у новом закону (ЗИП) прописано начелно правило, да се само приговором као искључивим правним леком може побијати решење о извршењу (сем ако се побија одлука о трошковима) (чл. 48) о коме одлучује суд који је донео решење о извршењу (чл. 49). Такво решење је у потпуности усклађено са начелом хитности извршног поступка (чл. 10. ст. 1), које је уведено са интенцијом да овај поступак треба да се одвија брже него парнични поступак. Због тога су у ЗИП предвиђени краћи рокови за употребу правних средстава (приговора и жалбе), који износе осам дана (чл. 8), а у вези с тим и строго ограничење могућности повраћаја у пребашње стање само на случај пропуштања рока за жалбу и приговор (чл. 30). Ту се повезано уклапа као значајна новина и начело које обавезује суд да у извршном поступку предмете узима у рад према времену пријема, које је унето у нови закон са тенденцијом спречавања могућих интервенција или злоупотреба (чл. 10. ст. 2).

Дужник може против решења о извршењу поднети приговор из разлога који спречавају извршење и они су егземпларно наведени у чл. 50. ст. 1. тач. 1—13, новог закона. Међу овим разлозима предвиђени су и неки који су по предатним правним правилима и досадашњој пракси представљали чињенични основ за опозициону тужбу (пар. 34. бив. ИП) и за приговорну (опунациону) тужбу (пар. 35. бив. ИП).

Једна од основних претпоставки за опозициону тужбу по предатним правним правилима односила се на допустивост чињеница на којима се ова тужба могла да заснива. То су могле да буду само чињенице које укидају или заустављају извршни захтев, ако су наступиле након што је настао извршни наслов или у часу када их извршеник у претходном судском поступку није више могао употребити. У парници овај моменат наступа са закључењем главне расправе (чл. 304. ЗПП), а ако се извршеник таквом чињеницом могао послужити и пре овог тренутка, онда у том случају није било места опозиционој тужби, већ је та чињеница могла користити само као основ за подношење ванредног правног лека (понављање поступка, захтев за заштиту законитости). За пример чињеница које укидају извршни захтев може се навести исплата дуга, депоновање дуга у суд, отпуст дуга, компензација, асигнација, новација, преузимање дуга, немогућност испуњења обавезе због стављања ствари изван промета и др. Сада се те чињенице у новом закону квалификују као разлог за подношење дужничког приговора против решења

о извршењу, ако је на основу њиховог наступања престало потраживање (извршни захтев) повериоца (тач. 8. чл. 50). У ове чињенице свакако спада и застарелост потраживања, али је она издвојена као посебан разлог за приговор (тач. 11). Међу чињенице које извршни захтев заустављају по досадашњој пракси долазе само оне чињенице, које по свом карактеру не гангирају његово правно постојање, него само привремено спречавају да се оствари захтев. Стога ово заустављање извршности односног захтева траје само до престанка околности које су до тога довеле. Као пример ових чињеница може да послужи споразум о продужењу плаћања дуга, споразум о исплати дуга на рате, неиспуњење претходне чинидбе од стране тражиоца извршења коју је био дужан да изврши и др. Од тих чињеница као разлог за приговор дужника нови закон предвиђа случај ако је поверилац одложио испуњење обавезе за време које још није истекло (тач. 9). Посебно је питање, а на које мислим да треба одговорити потврдно, да ли има места подношењу тужбе за утврђење у смислу чл. 187. ЗПП од стране дужника пре подношења предлога за извршење односно решења о извршењу (дозволе извршења) са захтевом да се утврди, да је право повериоца на извршење престало услед чињеница које су наступиле после настанка извршне исправе (извршног наслова) и имале за последицу престанак повериоачевог потраживања (извршног захтева) — чл. 50. тач. 8. ЗИП. Не треба посебно истицати да таква тужба не би била дозвољена, ако би се њоме ишло само на побијање законитости раније судске одлуке (извршне исправе). То ће бити у случају када тужба у свом чињеничном основу не би садржавала ниједну од поменутих чињеница на основу којих престаје потраживање повериоца, дакле које мењају пресуђени правни однос, већ само оспорава законитост извршне исправе (извршног захтева) углавном због битних повреда одредаба парничног поступка. Стога се у таквом случају у суштини покреће парница о већ пресуђеној ствари, па би суд морао тужбу по службеној дужности да одбаци применом чл. 333. ЗПП. Искуство из досадашње праксе довољно показује, да се увек тако није поступало, па су и те тужбе сматране опозиционом тужбом, како су обично и биле означене, због пропуштања да се цени постојање чињеница, које су по правном правилу из пар. 34. бив. ИП представљале једну од основних и неопходних претпоставки за дозвољеност опозиционе тужбе.

Тужба против дозволе извршења (приговорна-опугнациона тужба) била је предвиђена у предратном правном правилу из пар. 35. бив. ИП и она се разликовала од опозиционе тужбе по приговорима (чињеницама) на којима се заснивала. У овој тужби изнети приговори нису се тицали постојања самог извршног захтева, већ су ишли за тим да се утврди недопустивост извршења из разлога, што није испуњена нека од потребних законских претпоставки за дозволу извршења. Циљ ових приговора могао је бити обеснажавање извршног наслова, не само у погледу конкретне дозволе извршења, него и уопште могућности за будућу дозволу извршења, дакле да се укине дозвола

извршења, а не извршни захтев. Даља разлика између ове и опозиционе тужбе била је у томе, што није од значаја када су такви приговори (чињенице) настали тј. да ли пре или после доношења извршног наслова, као и да ли их је извршеник могао изнети у претходном поступку или не. То значи да се нису могли износити они приговори већ истакнути у поступку, који је претходио извршном наслову и тамо већ правоснажно решени. Ако нису били изнети у том поступку могли су бити истакнути у тужби под условом да су постојали у време вођења тог поступка и да су били познати извршенику. Приговори на којима је могла да се темељи ова тужба били су следећи:

1. Да још нису биле наступиле чињенице одлучне за доспелост или да није дошло до промене личности повериоца односно дужника (пар. 12. бив. ИП).

2. Да се тражилац извршења сасвим одрекао од извршења или да још није протекло време за које се одрекао.

Неки од приговора на основу којих се могла подићи опунациона тужба предвиђени су у новом закону као разлог за приговор дужника против решења о извршењу. Тако се на листи разлога за овај приговор садржаној у чл. 50. ЗИП налази и случај, ако није протекло рок за намирење потраживања или ако није наступило услов који је одређен поравнањем (тач. 6), те ако потраживање није прешло на повериоца односно ако обавеза није прешла на дужника (тач. 12).

Подношење приговора и после истека рока од 8 дана закон изузетно дозвољава само у случају када се приговор за снима на чињеници која је наступила после настанка извршне исправе, односно у време у коме се више није могла изнети у поступку из ког потиче извршна исправа (чл. 50. тач. 8). Дужник у овом случају може поднети приговор све до окончања извршног поступка (чл. 51).

Суд поднети приговор доставља повериоцу који може поднети одговор на приговор такође у року од осам дана од достављања приговора (чл. 52). По пријему приговора или по истеку рока за приговор суд ће зависно од околности предметног случаја заказати рочиште за расправљање о приговору, или ће донети решење о приговору без одређивања рочишта (чл. 53. ст. 1). Међутим, већ из навода приговора односно одговора на приговор и њима приложених исправа односно предложених доказа може бити основе за прелиминарну оцену, да међу странкама постоји спор о некој од чињеница које се односе на само потраживање. У таквом случају суд мора заказати рочиште ради расправљања о приговору и ако на основу резултата расправе стекне коначно уверење да решење о приговору дужника заиста зависи од одређене спорне чињенице која се тиче самог потраживања (извршног захтева), донеће решење којим се дужник упућује да у одређеном року покрене парницу или други поступак ради проглашења да је извршење недопуштено (чл. 54. ст. 1). Против овог решења није дозвољена жалба, а дужник може покренути парницу и после истека рока одређеног од стране суда све до окончања извршног поступка, али

уз ризик обавезе снашања трошкова проузрокованих прекорачењем тог рока (чл. 54. ст. 3—4). Уколико у тој парници буде правоснажном одлуком суда утврђено да је извршење недопуштено, суд је дужан на предлог дужника да обустави извршење и укине све спроведене радње (чл. 54. ст. 5).

Досад што је речено односи се на ситуацију када је решење о извршењу донето на основу извршне исправе (одлуке или поравнања) — чл. 16, док је законом посебно регулисана ситуација када је приговор поднешен против решења о извршењу које је донето на основу веродостојне исправе (чл. 55). У том случају већ сам факт подношења, макар и необразложеног, приговора има за последицу обавезу суда да стави ван снаге решење о извршењу и укине спроведене радње. То значи да је дужнику дата законска могућност да простом изјавом о непристајању на извршење спречи одређење извршења. Није потребно наглашавати од каквог је практичног значаја оваква солуција, која даје могућност дужнику да подношењем чак и необразложеног приговора спречи одређење извршења и на тај начин на неодређено време пролонгира реализацију повериоцевог потраживања (често неспорног). Да би са тог аспекта и поверилац био заштићен дата му је могућност да паралише овакве тежње дужника тиме, што може већ у предлогу за извршење тражити да се предлог сматра тужбом, ако дужник буде поднео приговор против решења о извршењу. У том случају суд коме је поднешен предлог за извршење има да спроведе поступак по тужби уколико је надлежан (стварно и месно), а ако није дужан је да достави предмет надлежном суду. Смаграм да би суд у обе ове могуће ситуације требао претходно да донесе решење о стављању ван снаге решења о извршењу и укидању спроведених радњи (чл. 55. ст. 1. у вези чл. 49), па тек после правоснажности решења (чл. 8. ст. 4) да спроведе поступак по тужби или да предмет због ненадлежности достави надлежном суду. Ако суд не би тако поступио такав би пропуст створио процесну сметњу за вођење парнице по тужби повериоца насталој трансформацијом из његовог предлога за извршење (чл. 55. ст. 4).

Изузимајући случај упућивања дужника на парницу (чл. 54) суд по приговору дужника доноси решење којим се приговор усваја или одбија или се одбацује као неблагоприятан, непотпун или недозвољен (чл. 53. ст. 2). У закону нису садржане дефиниције ових појмова, али се њихово објашњење може дати полазећи од одговарајућих одредаба Закона о извршном поступку и супсидијарне примене одредаба Закона о парничном поступку извршења и обезбеђења (чл. 14).

Приговор је неблагоприятан ако је поднет после истека законом прописаног рока од осам дана за његово подношење (чл. 8. ст. 3), који је по свом карактеру преклузиван процесни рок од којег је дозвољено одступање само из разлога одређеног у чл. 51. ЗИП. Стога у случају пропуштања рока за приговор из оправданог разлога има места повраћају у пређашње стање (чл. 30).

Под термином непотпуни приговор подразумева се приговор који не садржи све потребне елементе да би се по њему могло поступити и донети мериторну одлуку. При томе треба имати у виду специфичан процесни карактер и положај приговора у систему правних лекова који је усвојен у новом закону. Приговор је искључиви правни лек којим дужник може побити решење о извршењу, осим ако побити само одлуку о трошковима (чл. 48) и његов је коначни циљ обустава извршења и укидање спроведених радњи у целини или делимично (чл. 53. ст. 4). С обзиром на ово и чињеницу да у самом закону није ништа поближе одређено у погледу садржине приговора може се узети да приговор обавезно треба да садржи:

1. Назначење решења о извршењу против којег је поднесен приговор,

2. Изјаву да се решење о извршењу побити у целини или само у одређеном делу,

3. Разлог за приговор (чл. 50),

4. Потпис подносиоца приговора.

Ако приговор не садржи све те елементе тада је непотпун, па је суд у таквом случају дужан да супсидијарно примењујући одговарајуће одредбе ЗПП (чл. 14) позове дужника, да у одређеном року допуни или исправи приговор поднеском или на записник код истог суда, а ако дужник не поступи по овом тражењу суд ће решењем одбацили приговор као непотпун. Такво поступање суда у случају подношења непотпуног приговора против решења о извршењу не крије у себи опасност, да се у пракси одрази као негација преклузивног карактера рока за приговор, нити на хитност извршног поступка. Свакако се може очекивати појава случајева у пракси, да ће дужник подносићи непотпуни приговор покушати да пролонгира спровођење извршења, али треба имати у виду и у новом закону прописано начелно правило да приговор и жалба немају суспензивно дејство тј. да не одлажу извршење, ако у том закону није друкчије одређено (чл. 8. ст. 5).

Код објашњења појма недозвољеног приговора треба пре свега поћи од тога, да је по закону на подношење приговора против решења о извршењу овлашћен само дужник (чл. 48). Према томе, приговор би био недозвољен ако је поднет од неког другог лица, а не дужника, дакле од лица које по закону није овлашћено на његово подношење. Приговор може бити недозвољен и кад га поднесе дужник, ако се поднеском одрекао од права на приговор након што му је достављен отправак решења о извршењу, или ако је до доношења решења о приговору одустао од већ поднесеног приговора, па је суд дужан да и у овим случајевима одбаци као недозвољен приговор дужника.

Против решења које суд доноси по приговору дужника (чл. 53) може се изјавити жалба у року од осам дана од достављања решења, која је деволутивни правни лек и по правилу нема суспензивно дејство (чл. 8), а одлука донешена по жалби

је правоснажна. Против ове правоснажне одлуке, као и против сваке друге правоснажне одлуке донете у поступку извршења није дозвољена ревизија нити понављање поступка, јер су ови ванредни правни лекови неспојиви са природом извршног поступка и то је изричито одређено у закону (чл. 9). У закону није изричито предвиђено да се против правоснажне одлуке донете у извршном поступку може поднети захтев за заштиту законитости, али је очигледно употреба овог ванредног правног лека могућа с обзиром на супсидијарну примену одредаба Закона о парничном поступку у поступку извршења (чл. 14).

Једно је од основних начела извршног поступка правило да се извршење има ограничити само на имовину извршеника (дужника), али се у пракси често догађа да ово начело буде нарушено. У досадашњој пракси заснованој на примени предратних правних правила било је предвиђено у корист трећих лица као правно средство тзв. излучна тужба (пар. 36. бив. ИП), ако дође до повреде поменутог начела и неоправданог задирања у њихову имовинскоправну сферу. Нови закон у том погледу доноси значајну новину, јер као примарно правно средство које стоји на располагању трећем лицу предвиђа приговор са могућношћу његовог подношења све до окончања извршног поступка, ако то треће лице тврди да у погледу предмета извршења има такво право које спречава извршење. Поднетим приговором ће тражити да се извршење на том предмету прогласи недопуштеним (чл. 56. ст. 1—2), а поступак по приговору трећег лица зависиће од понашања повериоца коме се приговор доставља. Ако се поверилац по позиву суда у року од осам дана не изјасни о приговору или се успротиви приговору, суд ће упутити треће лице на парницу против повериоца (тражиоца извршења) ради проглашења да је извршење на дотичном предмету недопуштено. То значи да суд никад не одлучује мериторно о приговору трећег лица у поступку извршења, већ само може донети решење о обустави извршења ако поверилац изјави да признаје право трећег лица (чл. 56. ст. 3. и чл. 57). У закону је предвиђена као изузетак ситуација када треће лице не може приговором тражити да извршење прогласи недопуштеним. То је у случају ако удео трећег лица у сусвојини на покретној ствари која је предмет извршења не износи више од половине вредности те ствари, али су уједно законом регулисана права која му припадају у погледу његовог удела на тој ствари (чл. 58).

Од свих тужби против извршења у досадашњој судској пракси се најчешће сретала излучна тужба, па се таква појава може очекивати и убудуће. Како суд по новом закону никад не одлучује мериторно о приговору трећег лица, то тужба којом по упућењу суда треће лице покреће парницу против повериоца ради проглашења недопуштеним извршења на предмету извршења у суштини представља класичну излучну тужбу, која је била предвиђена и предратним правним правилом из пар. 36.

бив. ИП. Њоме се остварује противљење трећег лица против извршења ради спречавања даљег вођења односно настављања извршења на неком предмету у погледу којег то лице има такво право, стварно или облигационоправне природе, због кога је извршење на том предмету недопуштено. При томе треба имати у виду, да се извршење пописом и проценом може спровести на срим покретним стварима затеченим код дужника (извршеника) без обзира да ли трећа лица имају на њима какво право или не (чл. 74. ст. 1). У таквој ситуацији трећа лица не могу спречити спровођење извршења, већ могу да пријаве своја права која спречавају извршење службеном лицу, чија је дужност да то унесе у записник о попису и процени (чл. 81) и да о томе обавести повериоца и дужника ако нису били присутни. У случају да се ствари налазе у поседу (непосредном или изведеном) трећег лица оне се могу пописати само са пристанком тог лица, који може бити изричит или прећутан (чл. 74. ст. 2). Према томе, трећем лицу у случају непротивљења спровођењу извршења остаје само право да поднесе приговор суду односно да по упути суда покрене парницу излучном тужбом против повериоца (тражиоца извршења) ради проглашења да је извршење недопуштено у односу на предмет извршења за који тврди да му припада такво право чије постојање спречава извршење (чл. 57. ст. 1—2). Шта више треће лице би било овлашћено на подношење приговора и затим излучне тужбе, иако је приликом пописа ствари изјавило да га дозвољава и да неће подносити приговор односно излучну тужбу. На основу такве изјаве трећег лица не стиче поверилац ни уговорно нити заложно право, јер се ово друго на покретним стварима по правилу стиче физичком предајом заложене ствари, а симболичном само изузетно кад је физичка предаја немогућа и то на начин предвиђен одговарајућим правилима имовинског права.

Из досадашњег излагања произилази да за подношење излучне тужбе треба да буду испуњене одребене претпоставке и то:

1. Да је извршење у току и да се оно води на неком предмету или на неком његовом делу или на припатку непокретности, који је предмет извршења,

2. Да на дотичном предмету извршења треће лице има такво право које спречава извршење, односно због којег извршење није допуштено.

Не би према наведеном излучна тужба била дозвољена ако је окончан извршни поступак (на пример услед продаја ствари путем усменог јавног надметања). Треће лице би тада могло само посебном тужбом да остварује према повериоцу евентуални захтев за накнаду штете, ако би за такав захтев постојали потребни услови по општим правилима имовинског права.

Појам „предмета“ извршења када је у питању такво право трећег лица на том предмету које спречава извршење, треба схватити у најширем смислу те речи, па се зато овде подра-

зумева све оно што долази под појам „ствари” према правним правилима имовинског права (непокретне и покретне, телесне и бестелесне, права, нарочито потраживања и то не само новчана, него и она из вредносних папира преносивих индосаментом, захтеви за издавање прихода или ствари и др.). И поред тога је у досадашњој судској пракси још увек била појава, да се полазећи од погрешног правног схватања сматрало да потраживање (тражбина) не може бити предмет излучне тужбе, већ да је ова ограничена само на телесне ствари. Према томе, свако ко тврди да потраживање заплешено код дужника (извршеника) њему припада може приговором односно излучном тужбом тражити излучење тог потраживања испод извршења.

Право трећег лица које сачињава основ приговора односно излучне тужбе мора у часу подношења тужбе стварно да постоји, јер ако је већ до тада престало, онда се угасило и право трећег лица на противљење против извршења без обзира што је то право постојало у часу доношења решења о извршењу (дозволе извршења) или спровођења извршења када је дошло до његове повреде. У погледу оцене постојања ове тужбене претпоставке за излучну тужбу у пракси се најчешће греша, пошто се увек не схваћа да право трећег лица овом мора припадати на самом предмету захваћеном извршењем, а није довољно да има какво право према дужнику (извршенику), па макар то било баш у погледу дотичног предмета извршења. Према томе, право које припада трећем лицу да му дужник преда (изручи) предмет захваћен извршењем, не спада међу она права која би спречавала извршење и чинила га недопуштеним.

По правилу излучна тужба треба да се подноси само против повериоца (тражиоца извршења), али њоме може бити обухваћен и дужник (извршеник) ако оспорава право трећем лицу ради утврђења тог права (чл. 57. ст. 3). То значи да дужник може бити обухваћен излучном тужбом само уколико је и он дао повода тужби, а то ће изузетно бити у случају када оспорава право трећем лицу на предмету извршења. Међутим искуства из досадашње праксе потврђују појаву, да се наведени изузетак претворио у правило да је тужбом поред повериоца као тужени обухватан и дужник (извршеник). То је чињено, не из разлога што је дужник својим оспоравањем права трећег лица дао повод тужби, већ зато да би признао тужбени захтев и тиме помогао тужиоцу (трећем лицу) да успе у парници, а нарочито ако су у питању сродници који живе у заједничком домаћинству. Повезано с тим треба истаћи, да се дужник не може противити извршењу истицањем приговора да на предмету извршења постоји право трећег лица као разлог за спречавање извршења, већ је само то треће лице активно легитимисано на подношење приговора односно излучне тужбе (чл. 50. и чл. 56—57). Следствено томе треће лице не би имало правног основа ни интереса, да излучном тужбом поред повериоца као туженог обухвати и дужника (извршеника), који ничим није оспорио његово право на предмету извршења, па би тужба у

односу на дужника била недозвољена. На ову би ситуацију суд требао да пази по службеној дужности и у случају да наступи на њу реагује одбацивањем тужбе у односу на туженог дужника.

Тражење трећег лица у приговору односно излучној тужби треба да буде управљено на проглашење недопуштености извршења у погледу односног предмета извршења. Само изузетно се таквом тужбом може захтевати и утврђење права својине или неког другог права на ствари која је предмет извршења, ако право трећем лицу оспорава и дужник (чл. 57. ст. 3), но под претпоставком да постоји стварна и месна надлежност истог суда за сваки захтев и за сваког туженог (чл. 196. ст. 1. тач. 2. ЗПП). Дакле, у том случају поверилац и дужник као туженици нису у положају јединствених супарничара (чл. 201. ЗПП), већ формалних супарничара обзиром да ни тужбени захтев не може гласити једнако према обојици, али се у пракси обично на то не обраћа пажња. У односу на повериоца (тражиоца извршења) тужбени захтев мора бити усмерен да се извршење прогласи за недопуштено, док у погледу дужника (извршеника) треба да гласи тако као када не би био обухваћен излучном тужбом тј. на утврђење постојања одређеног тужиоцевог права и на повраћај спорне ствари.

Све досад речено о излучној тужби даје основе за закључак да се она не може сматрати посебном врстом својинске тужбе, мада је у правној теорији заступљено и такво мишљење.¹ По предатном правном правилу из пар. 36 бив. ИП и сада по одредбама новог закона излучна тужба представља посебно процесно средство предвиђено у корист трећег лица, које се спровођењем извршења сматра повређеним у свом праву на предмету извршења. С обзиром на овакву правну природу излучне тужбе њоме се никако не прејудицира евентуално право својине дужника (извршеника) на спорној ствари, јер њему у сваком случају припада право да поднесе својинску тужбу, па и у случају да треће лице успе у парници против повериоца (тражиоца извршења). Ако се излучна парница и оконча без учешћа дужника као тужене странке, који истиче право својине, већ само са повериоцем као јединим тужеником, неће никако због тога дужник доћи у положај да би његово право тим поступком могло бити повређено без обзира како гласи пресуда у тој парници. Поготово, када се има у виду да од пристанка дужника и онако не зависи обустава извршења на дотичној ствари као предмету извршења.

У досадашњој пракси било је и таквих појава да се у условима несређеног земљишнокњижног стања дозвољавало извршење на непокретности полазећи само од чињеница, што је дужник (извршеник) у земљишним књигама формално уписан као сопственик иако се дотична непокретност фактички налазила у својини и поседу трећег лица тј. лица, које не стоји у

¹ Др Андрија Гамс, Основи стварног права, Научна књига, Београд 1971, 733.

правном односу са повериоцем односно према коме не постоји извршно потраживање повериоца ради чије се реализације спроводи извршење на његовој непокретности у ванкњижној својини. Када је то треће лице имало сазнања да се спроводи извршење на његовој непокретности ради намирења туђе обавезе, могло је успешно излучном тужбом да исходи излучење своје непокретности и у таквим случајевима није било проблема. Наиме, поверилац (тражилац извршења) се није могао позивати на своју савесност засновану на поверењу у земљишне књиге, јер начело публицитета пружа заштиту само правима која су стечена уговором. То значи да се начелом поверења у јавне књиге штити само поштен промет који се одвија на основу уговорних односа, а извршење на непокретности се не може сматрати као акт промета.

До проблема је долазило у оним случајевима када то треће лице није било упознато са спровођењем извршења на његовој непокретности и поред тога што је суд у извршном поступку одређивао адекватне забележбе у земљишним књигама, пошто се у ситуацији несрећеног земљишнокњижног стања претпоставка таквог сазнања не може правдати позивом на начело публицитета. Због тога је било и таквих примера у судској пракси, да се путем усменог јавног надметања прода непокретност у ванкњижној својини и поседу трећег лица, које је за ту чињеницу сазнало тек када се појавио легитимисани купац са захтевом за предају поседа купљене непокретности. У поводом тога насталим споровима поставило се као основно спорно питање да ли у тако насталој правној ситуацији треба пружити судску заштиту трећем лицу као ванкњижном сопственику и поседнику или купцу дотичне непокретности. У вези с тим појавило се као правни проблем питање да ли се и купац на принудној јавној дражби може сматрати несавесним, ако је знао да се у својини и поседу дражбоване непокретности налази треће лице, а не дужник (извршеник), или га је без обзира на то сама чињеница стицања на принудној јавној дражби чинила савесним стицаоцем. Судска пракса по овом питању није увек заузимала јединствен став, што се одразило и у доношењу контрадикторних одлука у пракси врховних судова.

Нови закон у погледу извршења на непокретности доноси значајну новину, која се огледа у прописивању обавезе за повериоца да уз предлог за извршење треба да поднесе извод из земљишне књиге као доказ о томе, да је непокретност која је предмет извршења уписана као својина дужника, односно да дужник има право располагања на непокретности у друштвеној својини. Ако је то право на непокретности уписано у земљишној књизи на друго лице, а не на дужника, поверилац је дужан да поднесе подобну исправу за упис дужниковог права на основу које ће суд по службеној дужности извршити упис. За случај да поверилац не располаже са таквом исправом може тужбом захтевати да се то право упише на дужника и тек после правоснажности решења о упису наставиће се поступак

извршења (чл. 142). Без сумње да таква солуција у новом закону искључује сваку могућност појаве у будућој судској пракси проблема о којем је малочас било говора. Тражење да је непокретност која је предмет извршења уписана у земљишној књизи као својина дужника, односно да дужник има право располагања на непокретности у друштвеној својини, представља неопходан услов без чијег испуњења извршење на непокретности није могуће спровести.

Сасвим се извесно може очекивати у будућој судској пракси појава и таквих случајева, да треће лице без претходног подношења приговора у извршном поступку одмах излучном тужбом покрене парницу против повериоца са захтевом да се извршење на предмету извршења прогласи недопуштеним. У таквој ситуацији суд би применио чл. 19. ЗПП требао да обустави парнични поступак и после правоснажности решења предмета уступи суду преа којим је у току извршни поступак. Овде се намеће питање да ли је целисходно да суд у сваком случају тако поступи када се има у виду да и по новом закону у извршном поступку суд никад мериторно не одлучује о приговору трећег лица, већ у ствари само претходно утврђује да ли постоје претпоставке за парнични поступак (чл. 57. ст. 1—2). Ако треће лице већ у тужби тврди да му туженик (поверилац) оспорава постојање његовог права на предмету извршења које спречава спровођење извршења, а та се тврдња у парници докаже као тачна, онда се не би могло успешно истицати у жалби да је пресуда донета битном повредом одредаба парничног поступка из чл. 354. ст. 1. ЗПП у вези чл. 56. ЗИП само зато, што је постојање претпоставки за излучну парницу суд утврдио у самој парници, а не у поступку извршења. Основ за овакав одговор налази се у томе, да питање односа парничног и извршног (ванпарничног) поступка није питање стварне надлежности у оном апсолутном смислу како је то било постављено у прописима бившег југословенског грађанског парничног поступка. Стога суд не би био овлашћен да одбаци тужбу трећег лица само због тога, што претходно решавање о захтеву тужиоца спада искључиво у извршни поступак, нити је оправдано да се из тог разлога укида одлука парничног суда којом је иначе о захтеву спора мериторно пресуђено правилном применом материјалног права. При томе не треба губити из вида да наведени разлог није ни предвиђен међу разлозима из чл. 353. ЗПП због којих се жалбом може побијати пресуда. Овде бих још изнео и мишљење, да би из разлога целисходности требао парнични суд пре него што донесе решење о поступању у смислу чл. 19. ЗПП, да затражи од туженог повериоца изјашњење о постојању права тужиоца — трећег лица на предмету који је обухваћен извршењем. Ако поверилац изрази своје оспоравање тог права или се по тражењу суда уопште не изјасни, не би било никакве сврхе и шта више противно интересима процесне економије да се предмет уступа надлежном суду, који у извршном поступку би коначно имао само да констатује наступање иден-

тичне процесне ситуације и упути треће лице на парницу (чл. 57. ст. 1—2. ЗИП).

Све што је напред речено у вези са могућим случајем непосредног подношења излучне тужбе против повериоца од стране трећег лица, адекватно би се односило и на случај непосредног покретања парнице од стране дужника предвиђен у чл. 54. ЗИП.

И у односу на поступак извршења важи начело судског кретања поступка по коме када је првостепени поступак једном покренут његово даље одвијање је ствар суда, па стога није потребан посебан предлог повериоца за прелаз из стадијума решавања по предлогу за извршење у стадијум спровођења извршења. Међутим, може доћи до застоја извршног поступка услед одлагања извршења на предлог дужника или трећег лица, а такође и по вољи повериоца што представља новину у закону.

Могућност одлагања извршења на предлог дужника у сштини се не разликује од предатних правних правила (пар. 41—43. бив. ИП). По новом закону извршење се може одложити (потпуно или делимично) ако дужник учини вероватним да би спровођењем извршења претрпео знатнију штету. Листа разлога због којих се по предлогу дужника може одложити извршење садржана је у чл. 63. ст. 1. тач. 1—9 ЗИП и они су углавном везани за правно средство које је употребио дужник и чији је коначни циљ управљен на обуставу извршења. Предвиђена је и уопштена могућност одлагања извршења на предлог дужника у другим случајевима у којима за то постоје нарочито оправдани разлози, а суд може зависно од околности случаја условити одлагање извршења полагањем јемства (чл. 63. ст. 2—3. и чл. 65).

Што се тиче досадашње судске праксе у погледу одлагања извршења она није увек била правилно оријентисана, јер бројни примери потврђују појаву олаког усвајања предлога за одлагање извршења. То је последица пропуштања да се приликом одлучивања о предлогу пре свега правилно цени правна природа одлагања извршења тј. да је у питању специфични институт извршног поступка за чију примену треба да буду испуњене одређене претпоставке (могућност доношења дужнику-извршенику ненакнадиве или бар тешко накнадиве штете спровођењем извршења и недовођење у опасност реализације потраживања повериоца-тражиоца извршења). На постојање ових неопходних претпоставки суд је дужан да пази по службеној дужности, па је баш због пропуштања у том правцу скоро по правилу усвајано предложено одлагање извршења. Услед тога није ни тражено полагање потребног обезбеђења (јемства) као такође могућег услова за одлагање извршења, мада је према околностима датог случаја такво обезбеђење било потребно.

Одлагање извршења на предлог повериоца је новина у закону и његова изјава да се са поступком застане обавезна је за суд, који својим решењем има само да констатује да је наступило одлагање извршења. Настајање такве ситуације је

могуће само ако спровођење извршења није отпочело, а ако јесте тада дејство повериоачеве изјаве за одлагање извршења може бити отклоњено противљењем дужника (чл. 64). Одлагање извршења представља такву врсту застоја у поступку извршења, која има исти значај као и мировање поступка у парници. Њиме се повериоцу пружа могућност да дужнику одреди нови рок за извршење обавезе, што би без института одлагања извршења могао остварити само повлачењем предлога за извршење уз ризик да дужник не испуни своју обавезу ни у накнадном року, па би морао ради реализације свог потраживања да подноси нов предлог за извршење и сноси с тим у вези одговарајуће трошкове. Трајање одлагања извршења до којег је дошло на предлог повериоца по правилу зависи од његове воље (чл. 66. ст. 3. и 5).

На крају треба истаћи да је у новом закону предвиђени институт противизвршења (реегзекуције) нешто измењен у односу на предратно правно правило из пар. 45. бив. ИП. Ова се измена састоји у томе, што је по новом закону употреба овог института односно правног средства везана за одређени рок (чл. 59). Разлог за уношење ове измене је у томе, да противизвршење има своје пуно оправдање само ако се иницира непосредно по окончању извршног поступка у коме је извршење спроведено.

Блажо Стевовић
пуковник правне службе

ПРАВНИ ОСНОВ ЗА РЕВИЗИЈУ РЕНТЕ

I

Разматрање проблема из наслова теме

Циљ овог разматрања је ревизија ренте, као накнаде имовинске штете, која се утврђује након правоснажности извршног наслова, под претпоставком да је у међувремену од првог пресуђења до новог захтева дошло до: а) знатног повећања трошкова живота; б) личног дохотка и в) степена инфлације као енормног стања ствари у друштвеним и наравно у светским релацијама. Мишљења се о овој правној проблематици разилазе и то кад је реч о правној природи повећања ренте, о постављању проблема, о основаности ренте, о прилазу па чак и о терминологији, из чега наравно следи закључак о будућем досуђењу ренте итд. Тако појединци дефинишу овај вид накнаде као пораст животних трошкова који су основ за ревизију ренте, други говоре о реалној, односно куповној моћи националне валуте, за разлику од номиналне вредности, а које су разлике такође релевантне, за повећање висине већ досуђене ренте, и најзад већи број теоретичара све то дефинише као „укупне животне трошкове”, имајући у виду и могући и евидентни степен инфлације у друштву као целини.

Но, без обзира на сву ту прилично велику разлику, ипак је рента данас позната у свим савременим правним системима и то кроз позитивноправно нормирање а у неким случајевима она је призната у судској пракси. Са гледишта прописа о овом облику накнаде постоје у разним системима и различита правна гледања. Има земаља чији закони не садрже одредбе о накнади штете у облику ренте, као што је случај ранијих законика — аустријски, србијански и Општи имовински законик за Црну Гору, али је рента ипак била призната у пракси, док се теорија изграђивала на бази судских одлука. Швајцарски законик о облигацијама овлашћује судију да с обзиром на околности случаја и степен кривице утврди штету у облику ренте итд. Најзад велики број законика разних земаља садржи одредбе о

штети која се накнађује у облику ренте. И наша судска пракса је, узимајући у обзир све околности случаја, заузела становиште да се може и треба вршити ревизија ренте, јер се ради о таквој врсти накнаде која се не може заобићи, без обзира на све противнике, уназад једну деценију и више, оваквог становишта. Осврт на све појединости у разним системима, није циљ овог излагања, већ анализирање судске праксе ради спорова које водимо као ЈНА пред судовима опште месне надлежности.

У основи постоји подударност и теорије и праксе о томе, да наведене чињенице под а, б и в, објективном снагом свога постојања, императивно захтевају од судова усвајање тужбених захтева за ревизију ренте физичких лица активно легитимисаних на иницирање и вођење спора. Закључак је, овисно од сваког појединачног спора, да постоји правни основ као и процесноправна овлашћења да судови доносе нову одлуку о висини ренте која ће овисити од утврђених правнорелевантних чињеница и доказа, који су у узрочној вези са траженом накнадом овог вида неимовинске штете. При томе, ваља констатовати да се „delege lata”, као и „delege ferenda”, не прави нека битна разлика између ренте досуђене по основу претрпљене телесне повреде и по основу смрти лица које је издржавало породицу. Напротив, и теорија и пракса у овом погледу су идентичне. У неким случајевима узима се у обзир и утицај имовинских прилика погинулог кроз могућу будућу зараду коју би остварио да није дошло до његове смрти, а којом се користе чланови његове уже породице, односно они које је он дефакто издржавао. Дакле, рента се досуђује за будући неодређени временски период. Судска пракса се о томе изјаснила наводећи у пресудама да се ова штета досуђује „*све док за то постоје законски увјети*”. Евидентна је и подударност судске праксе са оваквим гледиштем. У извесним и изнимним случајевима биле су потребне „корекције” од другостепених судова који су у ожалбеном поступку усвајали жалбе као основане и тиме уједначавали гледишта ради будуће судске праксе.

Имајући у виду овакво стање ствари, чини нам се да се претходно морају утврдити битне чињенице за предмет спора, путем извођења материјалних доказа чак и у поступку обештећења ван спора, као и у спору пред судом, о томе колико би погинули, односно телесно оштећени стварно зарађивао, доприносио издржавању блиских сродника и давао да је остао у животу, односно да није дошло до повреде. Овисно од таквих правнорелевантних чињеница ваља полазити и утврђивати висину имовинске штете односно вршити ревизију ренте, сагласно напред наведеним судским сентенцијама и постизати споразум са оштећеним лицима. Битно је да се тужбени захтеви узимају у обзир, да се решавају и у поступку обештећења ван спора и да зато имамо судску праксу која нас упуђује да се може и мора вршити ревизија ренте у овисности од пораста трошкова живота, личног дохотка, па и степена инфлације, што

се све мора индивидуализирати и доћи до реалне накнаде. Мислим да се тако иначе ради у ЈНА и да по том основу нема већих проблема.

II

Делимични осврт на Закон о облигационим односима у вези ревизије ренте

1. У одељку о проузроковању штете, Закон о облигацијама је поставио врло важна правила за неколико крупних питања, која по мом мишљењу, садрже права и реална решења и одражавају знатан степен еволуције нашег правосуђа уопште, а која заслужују да се само укратко истакну. То се пре свега односи на сам правни појам штете. Према члану 128. Закона штета је умањење друштвених средстава, односно умањење нечије имовине — обична штета — „*damnum emergens*” и спречавање повећања имовине (измакла корист) — „*lucrum cessans*”, као и наношење другом физичког или психичког бола (нематеријална штета), односно неимовинска штета. Иако Закон има посебне одредбе о накнади штете проузроковане телесном повредом, односно оштећењем здравља, ипак му је непознат посебан правни појам телесних штета (штета у телу), и то треба поздравити. Правна природа штете није аутоматски одређена врстом нападнутог добра, да би се према врсти добра могла правити класификација штета. Неимовинска штета може бити проузрокована повредом тела, уништења ствари или нападом на неко морално добро које није саставни део телесног интегритета (част, углед, афекција према неком итд.). То исто важи и за имовинску штету, која је у нашем случају релевантна, а која може настати повредом тих истих добара, али се мора знати да се за неимовинску штету у начелу не досуђује рента. Штета је или имовинска или неимовинска. Треће врсте штете нема, па се и такозване телесне штете своде на једну од ове две врсте.

2. У овом контексту у Закону је доследно спроведен став, да штету не представља само умањење радне способности као такве, нити животне способности, ни сама повреда телесног интегритета. Закон говори о изгубљеној заради услед неспособности за рад (чл. 193), о претрпљеним душевним боловима, о нарушености, односно унакажености — умањење естетског изгледа, али не и о самој унакажености као факту и као таквој, већ о томе шта су последице на душевну сферу човека. Закон говори о душевним трпљењима услед повреде части или слободе, а не о самој повреди части, односно слободе. На овај начин је омогућено правилно и правично решавање низа важних питања, као на пример: утврђивања износа накнаде, облика, обима штете, који зависи од природе саме штете, права малолетника који је повређен на накнаду штете проузроко-

ване повредом телесног интегритета, питање основаности захтева за поједине видове штете, избегавање дуплирања наплате за исти вид штете и најзад питање повећања, односно смањења накнаде досуђене у облику ренте, што је за нас од посебног значаја, с обзиром на наслов теме, и низа других питања која су у судској пракси дуго времена била различито решавана, управо зато што није на јединствен и задовољавајући начин дефинисан „општи појам штете“, као и због тога што нису били јасно дефинисани и разграничени правнорелевантни видови штете.

Чини нам се да је Закон у много чему санкционисао постојећу судску праксу, па и кад је реч о ревизији ренте. Према чл. 188. Закона основано произилази да се накнада штете у облику новчане ренте досуђује у случају смрти, телесне повреде или оштећења здравља, а у ставу 4. истог члана се каже: „ако дужник не пружи обезбеђење које суд одреди, поверилац има право да захтева да му се уместо ренте исплати једна укупна свота, чија се висина одређује према висини ренте и вероватном трајању повериоачевог живота“. Према неким одлукама француских судова (иако у том погледу не постоји уопште прихваћена пракса), овако добијени износ треба умањити за једну четвртину или једну трећину, а у неким земљама заузето је становиште да капитализирани износ не може бити већи од укупног износа ренте за 15 година. Такво је било првобитно мишљење у Скици Закона о облигацијама, професора М. Константиновића. Закон, *не предвиђа никаква ограничења*, а то може имати за последицу, кад је у питању млађи оштећеник, да се капитализирањем чак и уз одбитак међукамата, добије енормна сума, која депонована код надлежне установе, као штетни улог доноси мултиплициране добити, тј. камате које понекад могу бити веће од износа ренте, на коју оштећеник има право. Поставља се питање да ли је то сметња за капитализирање ренте. По мом мишљењу то не би могла бити сметња већ само једно упозорење да се путем вештака актуара израчунају и узму у обзир сви елементи за реално утврђивање будућих давања у виду ренте.

Закон исто тако регулише право физичких лица које је погинули издржавао чл. 194. и то тако што каже: „лице које је погинули издржавао или помагао у издржавању, као и оно лице које је по закону имало право захтевати издржавање од погинулог, има право на накнаду штете коју трпи губитком издржавања или помагања. Ова штета накнађује се плаћањем новчане ренте, чији се износ одмерава заједно с обзиром на све околности случаја, а који не може бити већи од онога што би оштећени добијали од погинулог да је остао у животу“. Право на накнаду штете за губитак издржавања имају, дакле, лица која су према погинулом имала законско право издржавања, као и лица које је погинули давалац *само фактички издржавао, односно материјално помагао*, иако на то није био по Закону обавезан. Чини нам се да и ово решење задовољава

суштину ствари. Теоријски за настанак права за накнаду штете није неопходна повреда субјективног права, већ је довољна и повреда једног легитимног интереса, подразумевајући под тим интерес који је у складу с правом и моралом једног друштва.

3. Дакле, из ових парцијално наведених интереса, који су увек опречни, јер је један интерес оштећених а други лица која су нанела штету, закон успоставља два основна правила, од којих је оно прво главно:

1. да се износ накнаде одмерава, с обзиром на све околности случаја па према томе и висине ренте и наравно њене ревизије, и друго правило,

2. којим се одређује крајњи оквир овом првом — да овако одмерена накнада, с обзиром на све околности случаја, не може бити већа од оног што би оштећени добијали од погинулог да је он остао у животу. Дакле, ради се о корелативним правилима, али мислим да се она не могу у целости прихватити јер нису у складу са одштетним карактером ренте и са интенцијом да се накнада равна према величини штете, што је иначе институт правних правила имовинског права. Не може основно правило облигационог права гласити тако да се накнада за један облик штете одмерава: „с обзиром на све околности случаја”, када је износ штете познат. У случају смрти, законски обавезаног лица на издржавање породице, износ накнаде ренте морао би се равнати према оном износу издржавања на који је погинули био обавезан, без обзира да ли је своју обавезу извршавао тачно у тој мери или пак у мањем обиму, или уопште није извршавао. Овакво становиште чини нам се било би исправније са чисто формалноправног аспекта гледано, а и са аспекта потешкоће утврђивања фактичког стања ствари, које нису једноставне за утврђивање. Ако је обавезано лице давало издржавање у износу већем од онога на које је било обавезано, накнада се у принципу има равнати према мери у којој је обавеза издржавања фактички вршена, пошто накнада за изгубљено издржавање има одштетни, а не алиментациони карактер, па се зато равна према стварној величини претрпљене штете. Исто правило би важило и за одмеравање накнаде по основу ренте у другим сличним случајевима.

4. *Штета проузрокована телесном повредом.* Најважније место у проузроковању штете телесном повредом заузима губитак сталне радне способности и у вези са тим губитак зараде. Због тога, накнаду штете у облику ренте за ову врсту давања познају сва правила имовинског права и она нису нешто ново, а та правила су се афирмисала и кроз нашу судску праксу. То што формулације којима се законодавци служе нису исте и није толико битно, као што је онај моменат који долази до заједничког интереса да се по овом основу врши и ревизија ренте. Тако на пример немачки грађански законик у пара-

графу 843. каже: „ако је услед повреде тела или здравља оштећеника наступила поступна или делимична неспособност за рад лица у питању, досудиће му се на име накнаде штете новчана рента.” Пољски грађански законик од 1964. г. има сличну одредбу у чл. 444. — „ако је оштећеник постао потпуно или делимично неспособан за привређивање може од лица обавезаног на накнаду штете тражити одговарајућу ренту”. И најзад напред смо навели Закон о обл. односима наше земље који говори о новчаној ренти у случају неспособности за рад (чл. 195/II). Што значи, да, ако је повређеник због повреде остао трајно неспособан за рад или му је радна способност трајно и знатно смањена, одговорно лице дужно је плаћати му одређену новчану ренту, као накнаду за ту врсту штете. (Види М. Константиновић, Облигације и уговори, Скица за законик о облигацијама и уговорима из 1969. године Правног факултета у Београду). Ова накнада се односи само у случају када због такве делимичне или трајне неспособности губи одређену зараду, што је сасвим природна последица такве телесне тешке повреде. Дакле, штета се овде види у изгубљеној заради, што је сагласно и ранијим законцима имовинског права где је на пример било речено: „ко повреди кога у телу платиће трошкове око лечења повређеног лица, накнадиће му измаклу зараду, као и ону зараду које ће се убудуће лишити, ако за рад постане неспособан” (параграф 1325. аустријског Грађанског законика итд.).

У теорији код нас, а и ван наше земље влада прилична неуједначеност гледишта, али се колико је нама познато нигде не оспорава штета проузрокована телесном повредом и накнада по том основу у виду ренте. Могло би се поставити питање да ли је овде реч о различитим концепцијама или само о неуједначености терминологије, а да при томе нема различитог мишљења у садржини, у организацији ове установе, у одлуци судова за ревизију ренте. И тамо где је штета адекватно схваћена и правилно организована као губитак зараде услед неспособности за рад, у већини случајева говори се о накнади — ренти, за губитак радне способности или се пак индиферентно употребљавају оба израза. Међутим, данас је у праву присутно становиште по коме се новчана рента досуђује као накнада за сам губитак радне способности. И у нашој судској пракси постоје одлуке у којима је речено, да сама неспособност за рад, као таква представља штету и да се висина ренте за овакву штету одређује према проценту — степену умањења радне способности, без обзира да ли оштећеник после повреде зарађује онолико или мање колико је раније зарађивао пре повреде. Чак и одлука Врховног суда Југославије говори у том правцу — решење ред. бр. 1801/60. у коме поред осталог стоји: „то што је тужилац за време које пресуда наводи зарађивао више после повреде неголи пре повреде, узето одвојено и независно од других како субјективних, тако и објективних услова под којима се формулира зарада тужиоца пре и после по-

вреде, никако не може да буде довољан разлог одлуке суда да нема штете. Због тога пресуда другостепеног суда има недостатак који чини да се она не може испитати у делу којим је одлучено о штети у облику ренте". (Информатор, No 37 и сл.).

Накнада у облику новчане ренте

(члан 188. Закона о облигационим односима)

Квалификација „изгубљене зараде” као стварне штете је поменутиим Законом дефинисана и разграничена, тако што је у одредби чл. 193/II речено да онај ко проузрокује штету, дужан је накнадити, поред осталог, и „зараду изгубљену због неспособности за рад”. Ту више не може бити двоумљења, као ни код изгубљене добити, која је такођер овим Законом уређена.

Из основа интенције Закона произилази да се износ штете у облику ренте равна према величини штете и да се има дати потпуна накнада (чл. 190. Закона), те да се ситуација доведе у оно стање у коме би се налазила да није било штетне радње или пропуштања, што значи да је „*restitutio in integrum*”, као начело заступљено у једном оваквом позитивном пропису.

У случају смрти, телесне повреде или оштећења здравља (чл. 188), накнада се одређује, по правилу, што значи може постојати и изузетак под одређеним изузецима, у облику новчане ренте, и то доживотно или за одређено време. Новчана накнада у облику ренте досуђена на име накнаде штете плаћа се унапред, ако суд не одреди што друго, из чега очигледно произилази да нема ревизије ренте без доказа висине и обима штете која се трпи због изгубљене зараде, односно изгубљеног издржавања из чега даље следи да Закон ипак прихвата начело „еквивалентности”, који влада између два опречна субјекта.

Закон је овде инспирисан једном другом идејом: да је однос између штетника и оштећеног један друштвени, људски, хумани однос, социјални и да се кроз правила о одмеравању износа штете у облику ренте, има извршити могућа координација различитих захтева и правних интереса у питању. Доследно томе, у неким случајевима, имало би основа у закону да се накнада досуди чак и у мањем износу од висине стварне штете, када се кумулативно стекну следећи услови:

а) када је проузроковач штете или једноставније штетник поступио са обичном непажњом;

б) када би га исплата потпуне 100% накнаде садашње и будуће довела у тешку оскудицу;

в) када снижење накнаде не би представљало осетније лишавање за оштећеног (види чл. 191. став 1. Закона).

5. Примена одредби чл. 196. Закона о облигацијама и њено тумачење иде за тим да суд може на захтев оштећеника за

будуће повећати ренту, а може је и смањити или пак укинути ако се знатније промене околности, које је суд имао у виду приликом доношења пресуде. Предложено правило важило би када је у питању рента због изгубљене зараде услед неспособности за рад, као и у случају због изгубљеног издржавања у случају смрти даваоца издржавања. Ово решење је правичније од оног у Скици која је у чл. 158. била предвиђена а то начело је говорило само о ренти досуђеној због „телесних повреда”. За шире разматрање овог правног проблема на овом месту нема простора све дотле док не видимо каква ће бити примена овог организованог начела.

III

Две основне врсте штете на којима је изграђена цела теорија ренте као постојећег облика накнаде штете, и то:

- а) Имовинска штета проузрокована телесном повредом, и
- б) Имовинска штета проузрокована смрћу даваоца издржавања.

У оба случаја ради се о будућој штети. Дакле, о оној која ће бити реализована сукцесивно након доношења пресуде. Имовинска штета је та за коју се досуђује рента проузрокована телесном повредом, а то значи да је наступио губитак зараде који је узрочан са повредом. Да је ово тачно види се и из чињенице што се висина ренте одређује према висини изгубљене зараде, а не према степену телесног оштећења, односно неспособности за рад, и што само телесно оштећење, као такво не даје право на накнаду имовинске штете ако у исто време није праћено губитком у заради (на пример ако је дошло до телесне повреде, али не и до губитка зараде, или је повређено дете које не привређује итд.). Губитак зараде услед неспособности за рад проузрокован телесном повредом, или губитак радне способности представља, у имовинско-правном значењу, имовинску штету, уколико услед тога повређени не може да остварује лични доходак — зараду, дакле устаљену имовинску корист, коју би иначе, по редовном току ствари, заиста могао остварити својим радом. Штета је овде представљена губитком дохотка — зараде и то било потпуним или пак делимичним губитком дохотка. С обзиром на ово евидентно начело судске праксе ваља утврдити коју зараду губи услед телесне повреде тужитељ, односно услед губитка радне способности, од када и у којем обиму, што није ни једноставно нити пак без потешкоћа. Из овог начелног става основано даље произилази да треба утврдити шта ће и колико за будући период оштећени губити и у којем обиму, и шта то и у којој мери неће моћи у будуће привређивати онолико колико би привређивао да је повреда изостала. Дакле, сваки губитак у заради мора бити у узрочној вези са нанетом повредом, јер штетник за неке друге узроке не одговара.

Због свега до сада реченог није једноставно, како се то понекад код појединих правника схвата, утврдити ренту као облик накнаде штете за будућа давања. По становишту др О. Станковића (накнада штете у облику ренте, издање 1975) у погледу изгубљене зараде за време доношења пресуде, нема облик ренте, већ једнократног износа „јединствене суме”. Без значаја је то, по мишљењу аутора, што се штета овде не реализује сва одједном већ поступно, из месеца у месец, дакле, на исти начин као штета у периоду после доношења пресуде, са којом наравно чини целину. Битно је то да је у време одлучивања о тужбеном захтеву сва штета за протекло време реализована и да се зна њен укупан обим. Аутор даље констатује да „никад ниједан суд није досудио накнаду у облику ренте за штету насталу услед уништења ствари или услед губитка зараде због привремене неспособности за рад, пошто је позната сва штета коју треба накнадити”. Ова тврдња служи као доказ хипотезе да штета пре доношења пресуде не може бити организована као рента, што је не само ауторитативно мишљење цењеног професора, него и логичан прави закључак, који изгледа није ни споран. Мора се прихватити мишљење аутора да се штета у облику ренте не може израчунавати тако што ћемо утврдити губитак зараде оштећеног у последњем месецу и једноставно помножити је са бројем месеци до доношења одлуке — пресуде. Иако штету сачињава збир зарада које би, у сваком од протеклих месеци биле остварене, треба имати у виду да се зараде обично за сваки месец разликују од зараде коју би оштећеник остварио у време доношења пресуде — одлуке. Дакле, „није изгледа битно само оно што је тужитељ у ранијем раду зарађивао пре удеса, него и то да ли би он, да није страдао у послу и даље радио тај посао, имао већу зараду од оне коју има сада” — каже се у пресуди Врховног суда Хрватске Гж. 2415/65.

Све то основано упућује на закључак да треба у поступку утврдити како би се стварно зарада кретала по месецима, водећи рачуна о свим примањима и повећањима оштећеног до којих би извесно у међувремену дошло, било услед опадања куповне моћи новца, промена прилика на тржишту, боље организације и пословања у целини узевши, рационалнијег посла или пак напредовања у служби. Мора се узети у обзир и губитак који тужилац трпи тиме што по нормалном току ствари не би могао да напредује и да се усавршава на послу као што би напредовао и усавршавао се да није био повређен, — констатује се у једној пресуди Врховног суда Србије Гж. 3184/69. Нешто слично заузима став и Врховни суд Хрватске (пресуда Гж. 980/63) и узима у обзир вјештачки налаз и мишљење о *прековременом раду, о премијама и уштедама* и каже, да је то у нашем систему прије уобичајена и редовна појава него изванредан и изузетан случај. Што значи да су у конкретном случају израчунали просек за изгубљену зараду, примања реалним и савременим начином — методом и тако то утврђивање

ренте постављено на аналитичкој бази групе радних места са уважавањем радног искуства, квалификацијом и могућим стварним напредовањем радника у свом позиву, што све указује на једну широку лезу одлучујућих чињеница релевантних за утврђивање висине у облику ренте за будућа давања. Овакво становиште санкционисао је и Савезни врховни суд.

Код ренте досуђене у случају смрти даваоца издржавања, настала имовинска штета састоји се у изгубљеном издржавању повериоца ренте, коју му је погинули стварно давао за одређени временски период, односно коју би му морао дати *pro futuro*. Одштетни карактер ренте несумњив је и код ове врсте штете, као и код штете проузроковане телесном повредом и произилази из општих правила грађанске одговорности, као и из обавезе издржавања оштећеног, све дотле док зато постоје законски увјети.

Правна природа ове врсте имовинске штете, како због изгубљеног издржавања проузрокованог телесном повредом, тако и проузроковане смрћу даваоца издржавања, произилази из напред наведених одредаба Закона о облигацијама (чл. 172), па је осим тога по својој намени, са друштвено-правног аспекта гледано специфичан институт „*suī generis*”, ако се тако може дефинисати. Овај грађанско-правни институт експлицира у себи, поред права на штету која представља услов за угужење, још и неку врсту „социјалне заштите”, која значи егзистенцију незбринутих блиских сродника погинулог или повређеног, о чему се мора водити рачуна у свим споровима између федерације и оштећених, као и у предметима у поступку обештећења ван спора. Та социјална димензија се не може занемарити, па је чак и судска пракса узима у обзир, иако не као посебну категорију. То јој даје још једно квалитетно обележје које се изражава у хуманизацији овог института.

IV

Начин утврђивања висине ренте

Да би се утврдила нова висина ренте што је и циљ ревизије неопходно је прибављање материјалних доказа, ради утврђивања следећих околности, које су од посебног значаја за измену висине ренте:

1. привређивање погинулог у моменту смрти и будуће привређивање у моменту ревизије ренте изражено у новчаном еквиваленту;

2. могућност за напредовање у служби, с обзиром на све околности случаја, младост, године стажа, године старости, квалификација, напредовање у служби које би извесно дошло да је изостала смрт, односно телесна повреда;

3. повећање трошкова живота, везано за стручну квалификацију и друге поједине околности које чине материјалну претпоставку за ревизију ренте.

Оваквим начином утврђивања ревизије ренте се постиже реално повећање, а федерација је овде практично у улози „супститута“, јер обавеза погинулог прелази на њу, иако не аутоматски већ по пресуди у којој се утврђује одговорност федерације за причињену штету било по основу кривице, или пак по начелу објективне одговорности. Вредно је истаћи да се овај вид штете не може идентификовати са „законском обавезом издржавања“. Ово због тога по мом мишљењу, што рента има одштетни карактер, иако је њена актичка употреба алиментациона у оној мери у којој поверилац употребљава исту за своју егзистенцију. Међутим, из тога не проистичу правне последице, које се везују за законску обавезу издржавања. Зато становиште, да се накнада равна према штети а не према имовинским могућностима штетника, било би исто што и начело да се штета равна према изгубљеном издржавању. То становиште трпи одређену критику и у пракси и у теорији. У том смислу илустративна је једна пресуда Врховног суда Хрватске (бр. П. 681/63) у којој се каже: „по правним правилима ранијег закона мора се у случају смрти накнадити лицима за чије се издржавање покојник морао бринути, све оно што су услед његове смрти блиски сродници изгубили“. Врло је дискутабилно питање, да ли је обавеза штетника да лицима која конкуришу на издржавање у облику ренте, даје комплетно и свеобухватно издржавање, на исти начин као што би то била законска дужност издржавања, која би прешла са покојника на штетника. Немогуће је успоставити 100% пређашње стање, па зато треба накнадити вредност изгубљене користи, држећи се при томе оне мере у којој је погинули, не само морао вршити него и стварно преко поменуће мере вршио своју дужност издржавања према блиским сродницима. Да би се извршила ревизија ренте није довољно утврдити да је у нужној мери сада осигурано издржавање, на пример жене и деце погинулог, него треба установити у којој мери је било осигурано издржавање у часу смрти, те утврдити разлику између тадашњег и каснијег стања.

Вредно је напоменути да поред ових карактеристичних елемената који чине саставни део ренте, да она код нас, а чини се и ван граница наше земље, није организована тако да судови изнова утврђују неку „нову“ штету, јер кад би тако било, онда би се морали помирити са начелом „res indicata pro veritate osseritur“, дакле тада не би било дозвољено вођење спора о већ пресуђеном правном основу — „*de bis in idem*“ и наравно не би било основног проблема у теоретском објашњавању ревизије ренте. Дакле, иначе савремена наука не прихвата такав ауторитет пресуде и зато се ово начело не може истицати као материјална правоснажност пресуде код ревизије ренте. Ово и због тога што тада не би било ни правног основа за утужење исте, а рента би изгубила свој значај не само као правни институт, већ и свој друштвени веома велики значај. У вези с тим евидентно је да судови утврђују обим штете и њену висину,

и наравно у поновљеном тужбеном захтеву морају утврђивати и висину ренте уз материјалне доказе о могућој изгубљеној заради и напред наведене елементе, и при свему томе нема места истицања приговора пресуђене ствари, који приговор ни у пракси ни у теорији није споран.

V

Клаузула „rebus — sic stantibus” код повећања ренте

Условно говорећи измењене околности након раније донете пресуде су свакако битна претпоставка за нову ревизију ренте, због тога што суд није могао унапред оценити и узети у обзир све будуће битне околности које оправдавају ревизију ренте, иако је при томе имао у виду висину и обим штете. Константно повећање животних потреба корисника ренте оправдава ревизију исте у мери у којој би издржавање стварно било повећано, да је изостало несретним случајем, као што би теоретски са истих разлога могло доћи и до снижења ренте у истој мери ако се потребе примаоца издржавања смањују, или пак до потпуног губитка ренте, ако су се измениле оне битне чињенице и околности на којима је она заснована. При непромењеним потребама корисника ренте пораст животних трошкова и с тим у вези изгубљена зарада, по мом мишљењу, довољан је разлог за ревизију ренте, разуме се у мери у којој би, да је давалац издржавања остао у животу, изазвало повећање номиналног износа издржавања, али, како његов износ зависи и од могућности стварног давања, то, у колико се као разлог за повећање ренте појављује само категорија пораста животних трошкова, а не истовремено и пораст зараде за то радно место, номинално повећање ренте ће редовно бити мање од онога које би било неопходно, да се пораст животних трошкова у целисти компензира и тако сачува реална куповна моћ раније досуђене ренте.

Коначно, ако се као разлог ревизије ренте појављује пораст зараде за радно место на коме је радио давалац издржавања, *повећање ренте није једнако повећању зараде*, него само оном делу повећања које би за живота даваоца издржавања, припало примаоцу на име повећања издржавања. Оцена суда је овде очигледно сложенија, као и војног правобраниоца ако иде на вансудску нагодбу, и такав правни посао је много комплекснији, тежи и одговорнији, јер се истовремено појављује више разлога за ревизију ренте, који не морају деловати ни у истој мери, па чак ни у истом правцу, али који се морају кумулативно узимати у обзир за повећање ренте. При свему томе егзистира и мишљење, да би се могао постићи „*аутоматизам*” при повећању односно ревизији ренте, путем неке индексне методе о кретању трошкова живота и зарада, при чему би се утврђивала просечна зарада радника исте категорије и од завода за статистику прибављао проценат о таквом кретању

трошкова живота, што би наводно било довољно за ревизију ренте. Ово и под претпоставком извесне апроксимативности, с циљем утврђивања накнаде са износом зараде, што значи да би се толерисала нереалност, која по мом мишљењу никако не може доћи у обзир. Тако се констатује да је „боље” да накнада штете следи промене у заради, макар само приближно — али „аутоматски”, него да их следи у новчаном еквиваленту под ценом сталног парницења. Такво становиште се правда смањењем броја спорова и тврди се да ова накнада не би била битно „жртвована”, нити би била „компромитована”. По мом мишљењу такав аутоматизам у овако сложеним грађанско-правним стварима се не би могао реално применити, а да се при томе стварно овај институт и цела организација ренте не доведе у питање, јер би у том случају постојао компромис који би дерогирао начело утврђивања кривице, висину причињене штете итд. Унаточ томе, могло би се ићи на капитализирање ренте, што би обострано било корисно и за тужитеља као корисника ренте и с тим би се постигао исти циљ, тј. елиминисали би се спорови и омогућило кориснику ренте да за номиналну вредност новца добије и постигне реалну куповну моћ пошто би се тај износ исплаћивао у време доношења пресуде. За ту сврху служио би као доказ налаз и мишљење вештака — актуара, што би био ваљан и подобан доказ да се ова хипотеза реализује. У противном реализација штете се наставља и ревизија тражи, а интегралност накнаде, могла би се обезбедити само ако се датум процене штете помери у будућност, иако је питање времена према којем се процењује вредност штете изведена из основног принципа „интегралности накнаде”, што наравно доводи до увећаних спорова.

Клаузула „*rebus — sic stantibus*” је по мом мишљењу „*conditio sine qua non*” за предмет иницираних спорова у циљу ревизије ренте. Такве околности кад је реч о повећању трошкова живота и зараде, самим објективним постојањем, упућују на обавезу ревизије ренте у свим споровима. При томе је ирелевантан приговор временског размака између првог утврђења ренте, односно временска дистанца између прве и друге пресуде. Битно је при томе да су порасли трошкови живота и зарада, што адекватно изражава напред поменућа клаузула у ком циљу странка може основано тражити вансудску нагодбу у циљу ревизије ренте. И овде је основно питање колико су трошкови живота порасли, односно колика би била зарада везана за дотично радно место погинулог или телесно оштећеног узимајући при томе раднике исте квалификације и исте струке. Индикативно је питање да ли само просек личног дохотка у појединим местима на нивоу република и покрајина, па и у оквиру Југославије реално одражава трошкове живота и зараде. Судови понекад компарирају просечни особни доходак радника исте струке и квалификације у дотичном базену или пак месту, кроз критично време од две или три године, са тужитељевим могућим фактичким примањима по губитку инва-

лиднине, ако је прима, па се онда утврђује разлика која и правно и чињенично указује на висину ново установљене ренте.

Степен инфлације везан за могућу зараду и реалну куповну моћ новца не би смели изостати код ревизије ренте и он би се могао довести у склад са промењеним објективним околностима на тржишту, али не никако у разини утврђеног процента те инфлације од стране завода за статистику, већ само у омеру могуће појединачне зараде радника и куповне моћи новца, као дела личног и друштвеног стандарда. Има мишљења да би признавање степена инфлације значило „ревалоризацију” једне опћените друштвене и светске појаве, као економске категорије коју грађани морају у крајњој консеквенци подједнако сносити. Међутим, такво становиште не узима у обзир у довољној мери да се проценат инфлације одражава на лични стандард грађана и њихових трошкова живота, а осим тога испуштају из вида једну битну околност за ревизију ренте да тужилац који је телесно оштећен, односно да лице које је погинуло добивало би већу зараду у предузећу или установи, која је изостала због те повреде или несретног случаја, а која би околност нормално дошла да није спречена оваквом повредом, односно смрћу.

Конечно вредно је напоменути код ревизије ренте, а по основу издржавања деце погинулог да се узимају у обзир и следеће чињенице: узраст, школовање у средњим школама што није исто као и школовање на факултетима, тако што се прави разлика између малодобне деце, предшколског узраста и деце у средњим школама и на факултетима, па се за ове последње досуђује и већа накнада и усваја ревизија ренте у многим споровима. Овакво становиште има своје оправдање јер су трошкови издржавања везани за трошкове школовања иако не као засебна категорија. Оно што је при свему томе одлучујуће јесте да се мора утврдити реална претпоставка колико би погинули, односно телесно оштећени у истини повећавао и ту врсту трошкова на име школовања и издржавања и у ком проценту, што је по мом мишљењу, а и по израженом становишту неких судова, сасвим прихватљиво. Наравно све то у границама могућег реалног личног дохотка погинулог, односно телесно оштећеног.

Као закључак намеће се констатација да судска пракса код нас није показала никаква изузетна и велика колебања, као што се то види из наведених пресуда по питању ревизије ренте под одређеним условима, што треба да буде и у будуће став и војних правобранилаца, по мом мишљењу везан за судску праксу и наравно теорију у том правцу која даје одговор на многа још увек нејасна или недовољно уједначена гледишта и питања, а од којих зависи и ревизија ренте. Судска пракса је од самог почетка заузела јасан став да се накнада ове врсте штете у ревизији ренте одмерава према стању ствари у време доношења пресуде и да измена релевантних околности представља правни и чињенични разлог за ревизију ренте.

У том правцу врло је поучно становиште Врховног суда Хрватске у пресуди Гж. 344/66, где се каже: „околности о којима овиси опсег и сама дужност уздржавања по основу ренте, нису сталне него променљиве категорије, које се у животу стално мењају. Због тога се услед промене одлучних околности може тражити повишење, снижење, па и укидање досуђеног уздржавања по закону. Доследно овом и кад је одређеној особи већ правомоћно досуђена месечна рента ради накнаде за изгубљено уздржавање, а одлучне околности се промениле, тада се услед промене тих околности може тражити повишење, снижење, укидање или досуђење ренте”.

Ово становиште је сасвим у складу и са напред наведеним позитивним прописима и одредбама Закона о обл. односима и управо се чини да ту нема никакве колизије него напротив потпуно усклађени ставови које је и пракса верифицирала, а поменути Закон санкционисао у целости, чега се и у будуће треба придржавати ради реалног одмеравања висине ренте, која у нашим армијским условима има своје место и значај а тиме и одговорност војних правобранилаца за правилно тумачење прописа, предлагање одлука у циљу постизања вансудске нагодбе по захтевима оштећених лица, чак и у поступку обештења ван спора, јер би на тај начин смањили не само судске спорове, него избегли и трошкове поступка, камате и у крајњој консеквенци решавали ствари на обострано задовољство и туженика и тужитеља.

Спасоје Мићуновић

ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ САМОУПРАВНОГ СПОРАЗУМА О УДРУЖИВАЊУ РАДА РАДНИКА У ОСНОВНОЈ ОРГАНИЗАЦИЈИ УДРУЖЕНОГ РАДА

Уводне напомене

Основни облик удруживања рада радника је основна организација у којој се радник непосредно и равноправно удружује са другим радницима да заједно са њима ради средствима у друштвеној својини. Радећи на тим средствима радници остварују своја друштвено-економска и друга самоуправна права. Ова права радници стичу кад одлука о организовању њихове организације постане пуноважна. Према томе овај самоуправни споразум је конститутивни акт, јер тек након његовог закључивања радници могу да изаберу раднички савјет, да донесу статут и да приступе закључивању самоуправног споразума о удруживању у радну организацију.

Самоуправним споразумом о удруживању рада радника у основној организацији радници слободно изражавају своју вољу да удруже свој рад средствима у друштвеној својини и договорно утврђују *основе* за уређивање својих друштвено-економских односа. Ради тога он има посебну карактеристику која се огледа у начину доношења, односно прихватања од стране радника. Радници се непосредно — референдумом изјашњавају о споразуму, а сматра се донесеним ако се за њега изјасни већина радника у основној организацији. Након доношења овог самоуправног споразума сваки радник слободно одлучује да прихвата права, обавезе и одговорности из тог споразума *давањем посебне изјаве у писменом облику*. Радник који на овај начин не прихвати споразум, сматра се да не жели да удружи свој рад са радом других радника под условима који су они споразумно утврдили и *ради тога му престаје радни однос по сили закона*.

Посебне карактеристике самоуправног споразума о удруживању рада радника у основној организацији манифестују се и у његовој садржини, као и у начину уређивања односа у основној организацији. Прва и основна карактеристика овог споразума је да има карактер општег акта којим радници у

основној организацији утврђују само *основе* друштвено-економских односа, али тако да обухвате све оне елементе који опредељују друштвено-економски положај радника, а нарочито: односа у стицању, распоређивању и расподјели дохотка, основе удруживања рада и средстава у радној организацији, односно у вези са управљањем и привређивањем друштвеним средствима у основној организацији. Овдје се мора строго водити рачуна да се овим самоуправним споразумом требају одредити *само основе ових односа*. Шта то значи? То значи да њиме не треба уређивати питања која треба да буду уређена било правилником о радним односима, статутом или другим самоуправним општим актом. То и ради тога што би у противном самоуправни споразум о удруживању рада радника у основној организацији био преобиман, па самим тим, и тешко примјењив, а уз то и подложен честим измјенама и допунама. Исто тако овај споразум не би требало да понавља начела из Устава и Закона о удруженом раду, већ би требало утврдити само она начела која представљају *основу* на којој се удружује рад радника у дотичној основној организацији, са свим специфичностима које проистичу из циљева њиховог удруживања и дјелатности коју врше у тој основној организацији.

Приликом уређивања самоуправних односа, рјешења која се уграђују у те односе не би требало писати у форми уских, крутих и практицистичких норми. Ове односе треба изражавати одредбама које имају шири значај, да буду што јаснија и непосреднија. Истина, не би требало ићи у другу крајност, па рјешењима дати исувише уопштен, начелан карактер, јер би она попримила карактер апстрактних норми. Треба им дати форму споразумског уређивања односа како би дошла до пуног изражаја самоуправна воља радника. Ово, ради тога што се у њему утврђују *општи* принципи из којих произилазе конкретне основе организовања удруженог рада, који су истовремено правни основ и оквир за доношење других самоуправних општих аката, и ради тога што се овим споразумом утврђују норме понашања радника у испуњавању њихових права и дужности у удруженом раду.

Основне карактеристике удруживања рада и средстава у радну организацију

Према члану 14. и став 2. Закона о удруженом раду ООУР не може да постоји самостално ван састава радне организације. Радници имају право и дужност да свој рад и средства друштвене репродукције у основној организацији удруже у радну организацију путем самоуправног споразума о удруживању. Самоуправни споразум о удруживању рада радника у основној организацији треба да садржи *основе* за слободно удруживање рада радника и средстава друштвене репродукције у основној организацији у радну организацију.

Приликом утврђивања наведених основа треба имати у виду да је основна организација основна ћелија у удруженом раду и друштву у цјелини. Положај основне организације у удруженом раду одређен је у одредбама члана 14. став 3. до 5. ЗУР, према којима је основна организација *основица* удруживања рада и средстава у друштвеној репродукцији, основица друштвеног планирања и основица делегатског скупштинског система власти, а доходак у удруженом раду, без обзира у ком облику удруживања рада и средстава се остварује, стиче се само као доходак основне организације и *обавезно* се исказује као *доходак основне организације*.

Ради тога у самоуправном споразуму о удруживању рада радника у основној организацији треба дати *основе* који би представљали *елементе и начела* за остваривање наведеног положаја основне организације у удруженом раду и друштва у цјелини. Том приликом треба полазити од конкретних услова рада и привређивања у друштвеној репродукцији и то како основне организације која се удружује, тако и основних организација са којима се та основна организација жели да удружи.

Самоуправни споразум о удруживању рада радника у основној организацији треба да садржи и основе који би представљали елементе и начела за обезбјеђење и остваривање заједничких интереса радника у радној организацији. Заједнички интереси радника које радници остварују у радној организацији (члан 16. став 2. ЗУР) предмет су регулација у самоуправном споразуму о удруживању у радну организацију (члан 372. ЗУР). Према томе, самоуправни споразум о удруживању рада радника у основној организацији треба да садржи основе за доношење самоуправног споразума о удруживању у радну организацију, а нарочито основе за: утврђивање заједничких послова и интереса који ће се остваривати у радној организацији, функционисање и остваривање доходовних односа у радној организацији, управљање у радној организацији, доношење плана радне организације, усклађивање планова и других интереса основних организација, плаћање и побољшавање материјалне основе удруженог рада која се постиже намјенским удруживањем рада и средстава, обезбјеђивање већег друштвеног стандарда који се изражава у удруживању средстава заједничке потрошње, обезбјеђивање већих могућности за стручно оспособљавање, преквалификацију, побољшање стручног знања и радне способности радника у случајевима незапослености и спорости, као и друге облике социјалне заштите, сагласно начелима узајамности и солидарности.

Основне организације, као дјелови радне организације, удружују се преко радне организације у сложену организацију, односно пословну заједницу, као шире облике самоуправног организовања удруженог рада и преко њих успостављају одређене односе са другим организацијама удруженог рада. Радници основних организација могу и непосредно, не стварајући институционални облик организовања удруженог рада самоуп-

правним споразумом удруживати рад и средства са другим организацијама удруженог рада било у оквиру или изван организације удруженог рада у које су удружене, улазити у односе слободне размјене рада са организацијама удруженог рада које врше друштвене дјелатности и успостављати друге односе у остваривању и расподјели заједничког дохотка са другим организацијама удруженог рада. Ради тога, приликом утврђивања основа удруживања рада и средстава у радну организацију треба водити рачуна да се њима *не ограничи слобода* иницијативе основне организације да самоуправним споразумом успоставља доходовне односе не само у оквиру радне и сложене организације, него и ван њих.

Међутим односи у погледу услова слободне размјене рада и остваривања дохотка, као и други међусобни односи у остваривању заједничких циљева и интереса радника који обављају заједничке послове и радника удружених основних организација у радној организацији за које се ти послови обављају, уређују се самоуправним споразумом, о међусобним правима и обавезама и одговорностима. Радници радне заједнице самоуправним споразумом о удруживању рада радника у радној заједници утврђују *основе* за уређивање својих односа са радницима основних организација у радној организацији за које обављају послове. Овим самоуправним споразумом радници заједнице треба да предвиде и *основе* за удруживање средстава које радна заједница може да удружује (нпр. средства за заједничку потрошњу) у циљу заједничког рјешавања одређених социјалних и других питања.

Циљеви удруживања рада радника

Сваки радник треба да зна ради чега удружује свој рад и средства у друштвеној својини као и какав је циљ удруживања.

Као циљеви удруживања могу се назначити: интереси радника да се удружује са другим радницима да би производио као удружени радник, интерес проширивања и унапређења материјалне основе рада по основу које ће радник побољшати свој материјални и друштвени положај, да на основу повећања продуктивности рада, радници повећавају свој доходак у укупни доходак друштва, у остваривању права рада друштвеним средствима, да управљају пословима и средствима у цјелокупности односа друштвене репродукције и да самоуправно, са осталим радницима, усклађују и планирају рад и материјалне основе свог рада у основној организацији, уређују међусобне односе у раду, одлучују о удруживању свог рада и средстава у свим облицима удруживања, одлучују о цјелокупном дохотку који стичу заједничким радом у основној организацији и у различитим облицима удруживања рада и средстава, обезбјеђујући остваривање свог личног материјалног и моралног инте-

реса и права да се користе резултатима свог текућег и минулог рада и на тај начин да задовољавају своје личне и заједничке потребе и да развијају радне и стваралачке способности.

Поред тога могли би се истаћи и други циљеви ради којих радници удружују свој рад у основној организацији, а нарочито у: остваривању што већег дохотка повећањем производности и бољом организацијом рада, рационалнијем и ефикаснијем коришћењу друштвених средстава, усавршавању и развијању самоуправљања, унапређењу међуљудских односа као и њима слични циљеви који имају дугорочни значај.

Дјелатност основне организације

У опису дјелатности основне организације утврђује се да ће радници непосредно и равноправно обављати одређену привредну или другу друштвену дјелатност радећи друштвеним средствима у друштвеној својини, чиме остварују своја друштвено-економска и друга самоуправна права и одлучују о другим питањима свог друштвено-економског положаја. Овдје треба напоменути да основна организација своју дјелатност обавља имајући у виду и потребе и интересе основних организација у саставу исте радне организације које врше друге дјелатности, поготову кад се ради о фазној производњи, као и обавезу међусобног усклађивања планова и обављања дјелатности.

Посебно треба указати да радници основне организације удружују свој рад у основној организацији са циљем да заједно раде са радницима других основних организација у саставу исте радне организације и да непосредно остварују везе и сарадњу са њима и приликом обављања дјелатности основне организације, а *не преко радне организације*. При том треба изнијети да је основна организација дио радне организације и да су радници у радној организацији организовани у основне организације повезани заједничким интересима у раду и да они у радној организацији заједнички планирају развој, удружују рад и средства, утврђују међусобне односе у заједничком пословању, стицању дохотка и остваривању других заједнички утврђених циљева и задатака у раду, производњи и промету. Све ово је потребно истаћи у самоуправном споразуму како би радници основне организације то имали у виду приликом одлучивања личним изјашњавањем, а делегати у радничком савјету при доношењу одлука о питањима у вези са обављањем привредне или друштвене дјелатности за коју је основна организација уписана у регистар.

Надаље, неопходно је описати основну дјелатност у основној организацији у којој су радници непосредно повезани јединственим процесом рада у којем су међусобно зависни и у којем остварују заједнички резултат рада. Одредбу ЗУР-а која предвиђа да основна организација може обављати само једну

основну дјелатност (чл. 410. став 1) треба схватити у суштини тако да је *ријеч о јединственом процесу рада и заједничком резултату рада* и у случајевима у којима се ради о више *сродних* дјелатности које се допуњују у најужем значењу ријечи, а које међусобно значе заједнички резултат рада.

Радна заједница као своју дјелатност утврђује послове које обавља за организацију удруженог рада, који су утврђени самоуправним споразумом о удруживању у шири облик удруживања рада и средстава (радну организацију, сложену организацију удруженог рада, пословну заједницу, заједницу основних организација и др.).

Дјелатност основне организације која се утврђује у самоуправном споразуму мора бити тако утврђена да одговара дјелатности која је наведена у одлуци о организовању основне организације.

Радници основне организације могу да утврде да ће обављати једну или више споредних дјелатности које непосредно служе обављању њене основне дјелатности под условима утврђеним одредбама члана 411. ЗУР-а. Овом приликом треба утврдити да ли ће основне организације у обављању споредне дјелатности продавати робу односно вршити услуге и лицима који нијесу кушци робе, односно корисници услуга њене основне дјелатности, јер се у томе случају и споредна дјелатност уписује у судски регистар (нпр. кад хотел врши превоз и осталих путника, а не само својих гостију).

Управљање радом и средствима

У самоуправном споразуму о удруживању рада радника у основну организацију у оквиру основа за уређивање друштвено-економских односа потребно је утврдити основе за уређивање односа у погледу управљања радом и средствима друштвене репродукције. У овом самоуправном споразуму било би потребно да радници утврде начелна рјешења о томе које ће одлуке у управљању пословима и средствима друштвене репродукције и уређивању других друштвено-економских односа доносити *личним* изјашњавањем, а о којима ће и под којим условима одлучивати органи самоуправљања. Наравно, потребно је утврдити о којим ће другим питањима радници одлучивати личним изјашњавањем, поред оних која су ЗУР (чл. 463) предвиђена.

Радници треба у овом споразуму да утврде и прихвате своју обавезу да ће се у управљању друштвеним средствима руководити начелима ефикасног и рационалног привређивања, да ће друштвена средства обнављати, повећавати и унапређивати и да ће их на најцјелисходнији начин користити. Од посебног је значаја да се *изрази самоуправно преузимање* обавеза радника да ће у управљању радом и средствима обезбјеђивати што *ефикасније* коришћење свог текућег рада и што *потпуније*

коришћење производних и других радних капацитета, уштеде у материјалу, сировинама и енергији као и да ће успјешнијим управљањем и привређивањем друштвеним средствима у основној организацији и удруживањем рада и средстава са радницима у другим основним организацијама обезбјеђивати перманентан пораст дохотка основне организације како по основу текућег рада и по основу минулог рада. Такође је потребно предвидјети да ће радници у основама плана основне организације са радницима у другим основним организацијама са којима су повезани интересима удруживања и узajамне сарадње у остваривању дохотка, усклађивати своје односе у стицању дохотка и располагању дохотком и да ће у складу са тим утврђивати услове за развој материјалне основе рада у основној организацији и за задовољавање личних, заједничких и општих друштвених потреба.

Стварање дохотка

Радници удружују свој рад, прије свега, да би радећи удружени друштвеним средствима, стварали производе односно вршили услуге, које, кад су друштвено признате у новчаном виду представљају доходак основне организације.

Ради тога је неопходно да у свом основном самоуправном споразуму којим удружују свој рад у основној организацији истакну *битне обавезе понашања* која им обезбјеђују остваривање једног од основних циљева удруживања рада у основној организацији *стварања што већег дохотка*. У том циљу радници у самоуправном споразуму утврђују да ће: прво, развијати продуктивност рада сваког појединог радника као главног чиниоца производње. То значи да се обавезују на развијање радних способности сталним проширивањем знања и повећањем успјешности у раду. У ту сврху ће користити разне облике даљег оспособљавања: школе, радничке универзитете, семинаре, производна такмичења и сл. Конкретна права, обавезе и одговорности радника у овом погледу биће утврђени посебним самоуправним општим актом. Друго, рационално користити друштвена средства, то се огледа у коришћењу производних капацитета, уштедама у материјалу, сировини и енергији. Самоуправним споразумом ће се утврдити *основни услови и могућности* увођења више смјена, давање неискоришћених постројења на коришћење другим организацијама и утврдити нормативе и стандарде утрошка материјала, сировина и енергије и пратити њихово остваривање. Рационално коришћење средстава се огледа у ефикасној употреби средстава којима радници управљају као својим и друштвеним минулим радом, улагањем својој основној организацији или удруживањем рада и средстава са радницима у другим основним организацијама. Ради тога ће на одговарајући начин систематски пратити технолошки развој и испитивати могућност модернизације производње и могућност са-

радње са другим организацијама. Треће, да ће производњу прилагођавати захтјевима домаћег и страног тржишта у погледу обима производа и услуга по врсти и квалитету. То су основни предуслови да уложени рад у производу или услузи буде друштвено признат у цјелини и на најбољи начин. Четврто, пласирање дохотка засновати на програму производње, предвиђеним производним капацитетима, стандардима материјалних трошкова и минималној амортизацији као и на удруживању рада и средстава као *основе* за утврђивање извора и обима цјелокупног дохотка. У том циљу самоуправним споразумима о основама плана, односно договора о друштвеном плану утврђивати ће све основне елементе ефикасне производње. У циљу подизања своје и друштвене продуктивности рада потребно је остваривати удруживање средстава и стварање што шире међусобне повезаности са радницима других организација удруженог рада и на тој основи правити програме развоја, усклађивати производњу, стварати заједничке резерве и развијати солидарност.

Код друштвених дјелатности кроз самоуправне споразуме о основама плана и кроз програме развоја у циљу повећања друштвене продуктивности рада и остваривања дохотка на основу заједничког рада потребно је посебно утврђивати: обим и квалитет услуга, величина средстава која ће се користити за поједини плански период, развој радних могућности друштвених дјелатности. Оваје треба што је могуће више полазити од стандарда и норматива утрошка живог рада по јединици услуга и стандарда и норматива квалитета услуга.

Као један од фактора за стварање већег дохотка потребно је утврдити заједничке основе и мјерила за распоређивање чистог дохотка и расподјелу средстава за личне дохотке и за заједничку потрошњу — при чему ће основе и мјерила постављати тако да се повећање дохотка остварује нарочито: доследном примјеном начела расподјеле према раду, стављањем личног дохотка у зависност од резултата удруживања средстава и стављањем у зависност личног дохотка од укупних резултата рада и пословања основне организације.

Стицање и утврђивање дохотка

У циљу конкретизације начелних опредјељења изражених у одредби члана 60. Закона о удруженом раду, у самоуправном споразуму треба утврдити *основне* видове стицања дохотка основне организације. Већина основних организација, по правилу, стиче доходак по више основа, али је јако значајно да се у самоуправном споразуму о удруживању рада у основној организацији јасно и сасвим одређено утврде основни видови стицања дохотка, а нарочито они у којима се изражавају односи основне организације са другим основним организацијама у оквиру радне, односно сложене организације удруженог рада.

Од посебног значаја је истаћи да ће радници у основној организацији тежити: да се доследно спроводи принцип учешћа

у заједничком приходу, односно дохотку по основу стварног доприноса његовом остварењу ради чега ће утврдити и заједничка мјерила за утврђивање доприноса; да ће заједничке циљеве, намјере и услове удруживања средстава утврђивати на начин да обезбиједе подизање продуктивности рада што мора бити наведено у предлозима за остваривање сарадње; да се при утврђивању цијена, које ће служити као основ за распоређивање дохотка, оне као инструмент за расподјелу заједничког прихода заснивају максимално на реалним тржишним цијенама одговарајућих производа сваке основне организације која учествује у заједничком приходу, односно у производу заједничког производа. У том случају ће остваривати принцип да свака основна организација сноси *стварне* трошкове своје производње, као и да заједнички снесе ризике у реализацији заједничког производа.

У самоуправном споразуму потребно је поставити основне принципе за утврђивање дохотка основне организације стеченог по основу текућег и минулог рада на начин да се успостави повезаност и зависност између текућег рада радника и резултата управљања и привређивања друштвеним средствима као минулим радом. Од посебног је значаја да се утврде *основе* за утврђивање дијела дохотка којег су радници основне организације остварили новим улагањима у основној организацији и учешћем у заједничком дохотку по основу удруживања средстава са другим основним организацијама. У том циљу ће посебно пратити и евидентирати резултате улагања, односно удруживање средстава. Ради тога ће се ближе одредити *основи* за утврђивање дохотка по основу минулог рада као што су: потпунију употребу производних и других радних капацитета и уштеде у материјалу, сировинама и енергији, ефикасније коришћење и привређивање средствима у основној организацији, удруживање рада и средстава са радницима у другим основним организацијама и др. Због тога је потребно у самоуправном споразуму предвидјети и начин утврђивања норматива, односно доношење одлука о материјалним трошковима и друге показатеље економског пословања на основу којих ће се утврђивати дио дохотка по основу минулог рада. Радници у овом самоуправном споразуму треба да утврде да доходак остварен у заједничком приходу и заједничком дохотку *увијек* мора да се утврди као доходак основне организације и да тако остварен доходак не може поново доћи у репродукцију без одлуке радника у основној организацији.

Радне заједнице имају специфичан положај и радници у њима остварују доходак слободном размјеном рада. Зато је неопходно да се утврди повезаност стицања дохотка слободном размјеном рада са оствареним дохотком организације или заједнице за коју ради радна заједница.

Распоређивање дохотка

Приликом утврђивања *основа и мјерила* за распоређивање дохотка важно је да се утврде одређени принципи за распоређивање дохотка за намјене у којима самостално одлучују радници у основној организацији. У самоуправном споразуму треба предвидјети и *начин* утврђивања дијела дохотка који је резултат изузетних погодности у складу са основама и мјерилима који буду утврђени законом.

Приликом утврђивања *основа* за уређивање односа у распоређивање чистог дохотка на средства за личне дохотке и за заједничку потрошњу, за унапређивање и проширивање материјалне основе рада и за резерве полази се од остварених резултата према показатељима прописаним законом (чл. 139, 140, 141. и 142. ЗУР). У том случају се посебно утврђују основи и мјерила за распоређивање чистог дохотка стеченог по основу минулог рада.

У распоређивању средстава за личне дохотке и за заједничку потрошњу радници ће полазити од остварене продуктивности свог рада и продуктивности рада радника у други ООУР са којима су удружили рад и средства, при чему нарочито треба изразити повећање продуктивности у односу на ранији период у својој и у другим организацијама. Затим од успјеха оствареног управљањем и привређивањем средствима у основној организацији (минули рад), при чему треба изразити *посебно* коришћење капацитета, уштеде у материјалу и повећање дохотка услед нових улагања, те успјеха оствареног управљањем и привређивањем средствима које удружују са радницима других основних организација у радној и сложеној организацији и другим облицима удруживања рада и средстава посебно израженим у повећању дохотка, затим, коришћења научних достигнућа у производњи и организацији рада које су довеле до повећања продуктивности рада. Коначно, од прилагођавања производње и пословања радне организације условима тржишта или друштвено договореној подјели рада, што се посебно мора изразити пласманом производа и услуга односно стањем залиха.

Средства за развој материјалне основе рада радници ће издавати из чистог дохотка и формирати у складу са природом дјелатности основне организације нарочито кад се у некој основној организацији због начина производње или степена техничке опремљености долази до остваривања високог дохотка по раднику, те улогом основне организације у друштвеној репродукцији, у складу са основама плана радне, односно сложене организације удруженог рада и друштвено-политичких заједница што нарочито долази до изражаја кад се друштвеним мјерама на основу планова и иначе погодује стварање акумулације у некој основној организацији ради убрзања у тој области рада.

Радници ће на основама како су напријед изнијети формирати и користити средства резерви, при чему ће нарочито водити рачуна о обезбјеђивању ризика у производњи и посло-

вању основне организације, водећи при том рачуна да се у различитим областима производње *не ради* са истим степеном опасности (ризика) у погледу услова производње и могућности реализације на тржишту.

Расподјела средстава за личне дохотке

Приликом утврђивања основа за уређивање односа у вези са расподјелом средстава за личне дохотке полази се од тога да се лични доходак радника одређује тако да одговара резултатима његовог личног рада и његовом личном доприносу који је дао својим текућим радом и управљањем и привређивањем друштвеним средствима, као својим и друштвеним минулим радом, повећањем дохотка основне организације, у складу са начелом расподјеле према раду и сразмјерно порасту производности свог рада и рада радника у другим основним организацијама са којима је удружио рад и средства из укупног друштвеног рада. Лични рад радника треба да се третира као код радника у цјелини, тј. као рад на радном мјесту и рад у управљању пословањем организације и друштвеним средствима.

Лични доходак по основу минулог рада може се стицати само из дохотка који је основна организација стекла из повећаног дохотка оствареног удруживањем средстава са другим основним организацијама, као и из повећаног дохотка преосталог рационалним коришћењем друштвених средстава у основној организацији и другим резултатима рационалног управљања и привређивања друштвеним средствима. Ради тога је нужно да се за утврђивање личног дохотка посебно *утврђује и исказује* дио дохотка који је резултат рационалног управљања и привређивања друштвеним средствима.

При утврђивању основа и мјерила за расподјелу личних доходака *треба да се утврде* такви основи и мјерила за распоређивање дохотка по којима ће се моћи рад и залагање радника индивидуализирати. У самоуправном споразуму би требало дати и основне елементе за основе и мјерила при одређивању доприноса повећањем дохотка иновацијом и рационализацијом.

У овом самоуправном споразуму треба утврдити садржину и обим зајемченог личног дохотка који обезбјеђује материјалну и социјалну сигурност сваког радника. Основ за то треба да буде општи степен продуктивности цјелокупног друштвеног рада и посебно услови средине у којој радник задовољава своје личне и заједничке потребе. Утврђивање зајемчених личних доходака виших од законом утврђених треба да буду израз повољне економске ситуације само ООУР, која је резултат рада и залагања самих радника, а не последице спољних фактора.

Основе за уређивање радног односа у самоуправним споразумима о удруживању рада радника у основној организацији треба формулисати у складу са *карактером радног односа* у систему самоуправног удруженог рада. Радни однос у удруженом раду означава међусобне односе радника у основној организацији, односно у радној заједници које они успостављају у заједничком раду друштвеним средствима и уређују самоуправним општим актима којима утврђују појединачна и заједничка права, обавезе и одговорности. Овим самоуправним споразумом радници својом слободно израженом вољом преузимају права, обавезе и одговорности у удруженом раду друштвеним средствима, како једни према другим, тако и према друштвеној заједници. Из тако самоуправно преузетих обавеза проистиче и *одговорност* сваког радника према другим радницима са којима је удружио рад и средства у основној организацији, јер неизвршавањем својих обавеза радник *наноси штету* у првом реду другим радницима у основној организацији, а затим радницима са којима је удружио рад и средства у другим облицима удруживања рада и средстава и радницима у удруженом раду у цјелини.

Приликом заснивања радног односа радник успоставља односе са другим радницима у основној организацији на основама утврђеним у самоуправном споразуму о удруживању *а не* са основном организацијом као правним субјектом или са органима основне организације.

У самоуправном споразуму о удруживању рада радника у основној организацији требало би утврдити *основна* рјешења о правима, обавезама и одговорностима радника из радног односа полазећи од карактера ових односа према ЗУР-у. У том случају треба имати у виду да се основна права, обавезе и одговорности радника из радног односа регулишу републичким законом, а да ће се међусобни односи, односно радни односи које радници у остваривању права рада друштвеним средствима успостављају у заједничком раду у основној организацији уредити и самоуправним општим актом о радном односу.

Према томе, у овом споразуму требало би утврдити *основне односе* у погледу сталног стварања услова за запошљавање радника, путем проширивања дјелатности и развоја материјалне основе рада и слично, што практично значи да радници у основној организацији остварују, односно омогућују остваривање уставног начела *о праву на рад*. Такође је потребно дати основна рјешења о томе да ће се запошљавање радника вршити према планираном развоју основне организације и сагласно одлукама органа управљања, како би се на тај начин водила правилна кадровска политика и запошљавање према *стварним* потребама основне организације. У споразуму треба посебно нагласити да радници предузимају обавезе да ће се при уређивању ових и других односа придржавати друштвених договора

и самоуправних споразума које је основна организација закључила, односно којима је приступила.

Потребно је утврдити одређене основе за уређивање односа у погледу: распоређивања радника на послове, односно радне задатке, стручног усавршавања радника и подизање њихове радне способности, савјесног извршавања радних обавеза и радне дисциплине. Неопходно је предвидјети и *основе* за изрицање мјера за повреде радних обавеза радника. Могли би се утврдити и *основи* за утврђивање паушалног износа накнаде штете проузроковане од стране радника, које се односе на процес рада и извршавање обавеза других радника.

Основе за активирање самоуправљања радника

У овом самоуправном споразуму утврђују се *основна* рјешења о одлучивању радника о појединим питањима, а посебно о неотуђивим правима радника о којима они одлучују личним изјашњавањем. Посебно треба утврдити о којим питањима радници одлучују референдумом, а о којим на зборовима радника и путем делегата и делегација. Истовремено, овим споразумом утврђује се о којим питањима радници одлучују потписивањем, односно давањем посебне изјаве у писменом облику. Поред тога, треба утврдити који се органи формирају у основној организацији удруженог рада као и њихове надлежности.

Радници овим споразумом утврђују *основна права, обавезе и одговорности својих делегата и делегација* у основној организацији и другим организацијама удруженог рада, као и другим облицима удруживања, а *нарочито*: основе утврђивања става радника за рад делегата, давање смјерница делегату, право и дужност делегата да износи ставове радника који су га изабрали (везаност делегата за став радника), право и дужност делегата да усаглашава ставове у радничком савјету основне организације са осталим делегатима. Исто тако утврђују се *основна права и дужност делегата да обавештавају раднике о свом раду у радничком савјету и о раду радничког савјета*. Овдје се мора имати у виду да утврђивање означених права, обавезе и дужности делегата не пређу оквир основних одређења за њихово уношење у овај самоуправни споразум, односно да се регулисање ових питања не претвори у потпуно регулисање тих односа као и уређивање процедуралних питања што је предмет регулисања *статута* основне организације.

У погледу обавјештавања радника у овом самоуправном споразуму утврђују се *основе за њихово обавјештавање посебно у погледу садржине и рокова обавјештавања радника о питањима која су од интереса за управљање и одлучивање радника и остваривање самоуправне радничке контроле*. Посебно мјесто треба дати утврђивању *основа* за обавјештавање радника о резултатима пословања основне организације и рад у њеним органима. У овом споразуму могао би се утврдити и начин

обавјештавања радника, као на примјер путем самоуправних радних група, јавног објављивања одлука и самоуправних општинских аката, путем делегата, на зборовима радника, на огласној табли, путем разгласне станице, интерних гласила и сл. Исто-времено треба утврдити и основне облике *самоуправне радничке контроле* и обавезе органа и служби у погледу стварања услова за остваривање самоуправне радничке контроле, као и *основе и обавезе* радника у погледу обављања општеномне одбране и друштвене самозаштите. Радници могу утврдити да одређена питања из општеномне одбране и друштвене самозаштите могу рјешавати заједно са радницима других основних организација. У основама за остваривање самоуправљања радника у основној организацији треба утврдити обавезу радника да заједно или појединачно учествују у остваривању самоуправљања. У самоуправном споразуму се обавезно утврђује да се нико не може одрећи вршења самоуправних функција и да за неизвршавање самоуправних обавеза радник одговара у складу са законом и самоуправним општим актима.

У овом споразуму радници *треба* да утврде обавезу да ће омогућавати остваривање уставне функције синдиката. С тим у вези треба утврдити обавезу органа основне организације према синдикату и то како у погледу иницијатива синдиката, тако и у погледу обавјештавања ове организације. Посебно треба нагласити у одредбама овог споразума, да се у *стату* основне организације и другим самоуправним општим актима *детаљније разрађују однос органа и служба према синдикату.*

Остале одредбе

У овим одредбама треба утврдити поступак доношења овог споразума. Посебна комисија коју формирају радници, односно раднички савјет припрема текст самоуправног споразума који потом утврђује раднички савјет основне организације и доставља га, у облику преднацрта, *свим радницима* основне организације. О преднацрту самоуправног споразума организује се расправа на збору радника и утврђују ставови. Радници дају своја мишљења и предлоге у погледу рјешења садржаних у преднацрту споразума. На основу ставова и предлога радника, раднички савјет утврђује коначан предлог самоуправног споразума о удруживању рада радника који доставља свим радницима и заказује референдумом ради изјашњавања. У основним организацијама и радним заједницама са мање од 30 радника комисија коју формирају радници припрема и утврђује преднацрт овог споразума и доставља га свим радницима.

У овим одредбама утврђује се нарочито: да се самоуправни споразум о удруживању рада радника у основној организацији закључује када је одлука о организовању основне организације постала пуноважна; да се сматра да је овај самоуправни споразум донесен ако се за њега референдумом изјаснила већина радника у основној организацији; да последице до-

ношења овог самоуправног споразума сваки радник слободно одлучује да ли да прихвата давањем посебне изјаве у писаном облику и да му уколико одбије да да такву изјаву, престаје радни однос по сили закона — са даном када је одбио да да писмену изјаву. Посебном одредбом се предвиђа да се измене и допуне овог самоуправног споразума врше по истом поступку као и кад се закључује и да одбијање прихватања измена и допуна недавањем изјаве у писаном облику за раднике има исте правне последице као и приликом прихватања самоуправног споразума.

Исто тако треба назначити да организација синдиката учествује у свим фазама доношења овог самоуправног споразума и да у принципу може бити његов потписник. Потписивање овог споразума од стране синдиката врши се кад га радници усвоје референдумом. Учешће у доношењу и потписивању овог споразума од стране организације синдиката треба да буде у складу са статутом савеза синдиката републичке организације синдиката.

Конечно, у овим одредбама треба утврдити која се све самоуправна општа акта доносе у основној организацији удруженог рада.

ИЗ СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА

На седници Управног одбора, одржаној 16. јуна 1978. године, донета су следећа решења:

1) Узет је на знање извештај председника Управног одбора и секретара Управног одбора о раду између две седнице.

2) Поводом тачке 3. дневног реда седнице на позив Управног одбора у раду седнице узео је учешћа Бордић Антоније, саветник у Покрајинском секретаријату за правосудје и општу управу. Постигнут је договор о методу рада на потписивању Друштвеног договора о усклађивању обавеза адвоката за задовољавање општедруштвених и заједничких потреба и задужена Администрација Коморе да расписом обавести све Општинске организације адвоката о мерама које предлаже Управни одбор ради благовременог окончања посла у вези прихватања и одређивања потписника Друштвеног договора од стране Скупштина општина и СИЗ-ова.

3) Поводом написа објављеног у *Дневнику* 11. јуна 1978. године „Јубилеј удружених адвоката“, Управни одбор задужио је Комисију за прописе и правну праксу проширену са колегом Савић Савом, главним и одговорним уредником *Гласника*, да да изјашњење — одговор.

4) Управни одбор прихватио је закључак Комисије за социјално осигурање и наложио Администрацији Коморе да Савезу републичких и покрајинских адвокатских комора Југославије достави мишљење поводом поднетих предлога адвокатуре за измене и допуне Савезног закона о основним правима пензијског и инвалидског осигурања који је сачињен од стране председништва Савеза.

5) Решењем број 168/78. уписује се у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Микловић Марија, са седиштем адвокатске канцеларије у Бачком Петровцу, Народне револуције бр. 20, са даном 30. јуни 1978. године.

6) Решењем број 179/78. уписује се у Именик адвоката Ивковић Бела, са седиштем адвокатске канцеларије у Суботици, Мажуранићева бр. 25.

7) Решењем број 182/78, уписује се у Именик адвоката Маријански Лазар, са седиштем адвокатске канцеларије у Суботици, Енгелсова бр. 10, са даном 23. јуни 1978. године.

8) Решењем бр. 184/78. уписује се у Именик адвоката Станковић Радивоје, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Сремска бр. 10, са даном 30. јуни 1978. године.

9) Решењем број 167/78. наложено је књиговодству Коморе да изврши обрачун посмртнине иза преминулог Пилић Борба, адвоката у

пензији из Суботице, који је умро 24. V 1978. године у Суботици, и посмртину исплати Лепојев Радивоју и Лепојев Иванки у чијем домаћинству је живео.

10) Решењем број 161/78. наложено је књиговодству Коморе да изврши обрачун посмртине иза преминулог Берлековић Јосипа, адвоката у пензији из Апатина, који је умро 15. маја 1978. године, и посмртину исплати кћерки преминулог Берлековић Аници из Апатина.

11) Решењем број 175/78. брише се из Именика адвоката Вечеринац Бранислав, адвокат у Апатину, са даном 1. јули 1978. године, због пензионисања.

12) Решењем број 169/78. узето је на знање да је Каћански Јелисавета, адвокатски приправник из Новог Сада, са даном 4. мај 1977. године прекинула адвокатско-приправничку вежбу код Милић Томислава, адвоката у Новом Саду, и исту наставила 5. маја 1977. године код Вебер Борба, адвоката у Новом Саду.

13) Решењем број 177/78. Анђелић Стеван, адвокатски приправник из Новог Сада, са даном 31. мај 1978. године прекинуо је адвокатско-приправничку вежбу код Бркић Ивана, адвоката у Новом Саду и исту наставио 1. јуна 1978. године код Хоровиц Владимира, адвоката у Новом Саду.

14) На основу овлашћења Скупштине Адвокатске коморе Војводине одржане 20. маја 1978. године у Сомбору, Управни одбор наложио је Комисији за статутарна и нормативна акта да сачини пречишћени текст Статута Адвокатске коморе Војводине ради објављивања у посебној свесци.

Управни одбор

НЕКРОЛОЗИ

Др ДРАГУТИН КЛОКОЧАР

Др Драгутин Клокочар, адвокат у пензији из Новог Сада, умро је у Новом Саду 9. маја 1978. године.

Драгутин Клокочар родио се у Загребу 1. октобра 1908. године.

Гимназију је учио у Славонској Пожеги, а правне науке изучавао у Загребу, где је докторирао 1931. године.

По завршетку студија ради као судски приправник у разним местима: Кладово, Владичин Хан, Жагубица, Пирот, Нови Сад. Судско-адвокатски испит је положио 1936. године у Београду.

Постављен је за судију 1936. у Бачкој Паланци, а потом у Среском суду у Жабљу, где га је 1941. затекао рат. За време окупације није радио, претежно бораваћи у Новом Саду, а једно време проводи на принудном раду у Мађарској.

После рата се посвећује адвокатури. Од 26. новембра 1951. године, па до пензионисања 31. децембра 1975. води адвокатуру у Новом Саду и Темерину.

Др Драгутин Клокочар, лично скроман и затворен човек, у раду врло импулсиван, у споровима (радио је искључиво грађанске ствари) упоран и убојит противник. Интелектуалац вишег ранга, одличан правник снажне мисли и чисте логике, био је поштован као саговорник, било да пледира за своју странку, или да излаже своје правничке и филозофске погледе или даје оцене о људима и збивањима. Широко је развио канцеларију, увек много радио, а „није се ни приближио богатству“, како је то лепо, у опрштајном говору рекао колега Новаковић.

Колегу Клокочара, оригиналног човека, многоструко образованог интелектуалца, изврсног правника, нећемо заборавити.

М. Б.

СТАНИМИР МИЛИЋ

Станимир Милић, адвокат у пензији из Новог Сада, изненада је преминуо у Котору, где је боравио на одмору, дана 21. јуна, а сахрањен у Новом Саду 24. јуна 1978. године.

Станимир Милић рођен је у Србобрану 15. јануара 1904. године у занатлијској породици. Основну школу и гимназију учио у Србобрану, а право студирао у Суботици, где је дипломирао 1933. године.

За време школовања радио са оцем у грађевинарском занату, стекавши грађевинарску занатску квалификацију.

Као дипломирани правник ради у суду у својству судског приправника у разним местима, по потреби службе, у Окружном суду у Охриду, у Среском суду у Прибоју, у Среском суду у Кикинди, у Среском суду у Новом Бечеју, у Среском суду у Старом Бечеју.

Судијско-адвокатски испит положио је код Апелационог суда у Новом Саду 1939. године. Од тога времена ради као судски пристав у Апелационом суду у Новом Саду све до 6. априла 1941. За време окупације прелази у Банат, радећи у Апелационом суду у Петровграду (данас Зрењанин).

У данима ослобођења 1944. војна управа за Банат распоређује га на рад на Пољопривредно имање у Српској Црњи, где ради као помоћник управника до јула 1946. године.

Адвокатску канцеларију отвара у Новом Саду 1. јула 1946. и води је све до пензионисања 1. јануара 1973. године.

Станимир Милић био је изванредно честит и скроман човек. Увек ведрог расположења, са израженим бачким смислом за топлу људску реч. Свој позив је волео изнад свега. Ретко да је ко живео са својим предметима као Тата Милић, како смо га, колеге и пријатељи, звали. Стога је био омиљен и као човек и као адвокат, нарочито међу колегама адвоката и судијама.

У органима Адвокатске коморе Војводине, Станимир Милић је увек заузимао одговорне дужности и функције. Више година је био председник Адвокатске организације Новог Сада. После пензионисања задржао је живо интересовање за адвокатуру, пратећи њен рад и одржавајући сталне контакте са колегама. Све до смрти.

Светао лик човека, грађанина и адвоката Станимира — Тате Милића остаће нам у трајној успомени.

М. Б.

IZ SADRŽAJA ČASOPISA

ADVOKATURA BOSNE I HERCEGOVINE

Glasnik advokata BiH (Sarajevo)

Iz sadržaja broja 1/1978.

Stanković, Blažo: ODRICANJE ODBRANE JE DISKRIMINACIJA ČOVEKA (Intervju)

Glgorov, Kiro: AKTUELNA PITANJA ULOGE PRAVA, PRAVNE NAUKE I PRAVNIKA U OSTVARIVANJU DRUŠTVENO-EKONOMSKOG POLITIČKOG SISTEMA NA OSNOVU USTAVA I ZAKONA O UDRUŽENOM RADU

Rakić, Vojislav: OSTVARIVANJE PRAVA RADA POSLOVANJEM OUR-a NA NAČELU DOHOTKA

Ivanović, Branislav: REFORMA PRAVNICKOG OBRAZOVANJA

Munčan, Jovan: SAMOUPRAVNO PRAVO U PRAVNOM SISTEMU JUGOSLAVIJE

Bulajić, Milan: NOVI MEĐUNARODNI EKONOMSKI POREDAK I NOVO MEĐUNARODNO EKONOMSKO PRAVO

Kljajić, Božo: PRAVA I DUŽNOSTI REPUBLIKA I POKRAJINA U MEĐUNARODNIM ODNOSIMA NA OSNOVU SAVREMENIH USTAVNIH REŠENJA

Trajković, Josif: RAZVOJ PRAVOSUĐA U SAMOUPRAVNOM DRUŠTVU

Pantović, Miomir: NEKA PITANJA IZ PRAKSE SUDOVA UDRUŽENOG RADA

Alagić, Nedžmudin: OSTVARIVANJE UPRAVNE FUNKCIJE U SAMOUPRAVNOM POLITIČKOM SISTEMU

Marković, Ratko: IZVRSNO-UPRAVNI ORGANI I NJIHOV POLOŽAJ U SISTEMU VLASTI U SFRJ

Brajić, Veljko: UDRUŽENI RAD I ODLUKE SUDOVA UDRUŽENOG RADA

Aleksić, Živojin L.: PROBLEMI REDOVNE I POSLEDIPLOMSKE NASTAVE KRIMINALISTIKE NA PRAVNIM FAKULTETIMA

Šešelj, Vojislav: NEKA OSNOVNA PITANJA REFORMISANJA PRAVNICKOG OBRAZOVANJA

Hadžiselimović, Seid: SAMOUPRAVNO ORGANIZOVANJE I RAZVOJ ADVOKATURE

Banjac, Ž.: VELJKO GUBERINA „BRANIO SAM...“ (Prikaz)

ČOVEK I ŽIVOTNA SREDINA

Jugoslovenski časopis za unapređenje kvaliteta života (Beograd)

Iz sadržaja broja 1/1978.

Ralić, Prvoslav: KLASNO RESAVANJE URBANOG PITANJA

Nikolić, Gojko: KO JE NA POTEZU? Uz program naučnog istraživanja u oblasti ekologije

Pribičević, Svetozar: ODNOS ČOVEKA I SREDINE U DRUŠTVENOM PLANIRANJU

Lah, Avguštin: DRUŠTVENI ASPEKTI MEĐUSOBNOG UTICAJA ČOVEKA I SREDINE

Krstić, Branislav: PROIZVODNI PROCESI U MEĐUZAVISNOSTI SA SREDINOM

Polić, Miloš: PROSTORNE DILEME DRUŠTVENOG PLANIRANJA

Minjević, Đorđe: POTREBE I MOGUĆNOSTI VALORIZACIJE SREDINE I UREĐENJA PROSTORA

Milašin, Nada: PRAVCI RAZVOJA BEZOTPADNIH TEHNOLOGIJA

Mitrović, Aleksandar: OSNOVNA DILEMA PRIVREDE — POŠTOVATI ILI NE POSTOVATI PROPIS

Krčmar, Tomislav: EKOLOSKO OBRAZOVANJE — KORIST CIJELOJ ZAJEDNICI

GLEDIŠTA

Casopis za društvenu kritiku i teoriju (Beograd)

Iz sadržaja broja 1—2/1978.

O KNJIZI EDVARDA KARDELJA „PRAVCI RAZVOJA POLITICKOG SISTEMA SOCIJALISTICKOG SISTEMA SOCIJALISTICKOG SAMOUPRAVLJANJA“ (Jovan Đorđević, Radoslav Ratković, Milan Matić i Balša Spadijer)

Ivanović, Stanoje: TITOVA MISAO I DELO U SOCIJALISTICKOM VASPITANJU

Iz sadržaja broja 3/1978.

Smilevski, Cvetko: TITO O SOCIJALISTICKOM ODGOJU I OBRAZOVANJU

JUGOSLOVENSKA REVIJA ZA KRIMINOLOGIJU I KRIVICNO PRAVO (Beograd)

Iz sadržaja broja 3/1977.

Jašović, Zarko: KOMPLEKSAN I DINAMICKO-MARKSISTICKI PRISTUP ETIOLOGIJI PRESTUPNIŠTVA MLADIH

Zdravić, Milica: NUŽNOST I OPRAVDANOST NOVINA U PROŠIRENJU SUBJEKATA ZAHTEVA ZA ZAŠTITU ZAKONITOSTI U JUGOSLOVENSKOM PRIVREDNOM PRAVU

Vodinelić, Vladimir: REVIDIRANI POJAM UVIĐAJA — UVJET USPJESNE FORENZICNE PRAKTIČNE DJELATNOSTI

Buturović, Jovan: KRIVICNO DELO PLJACKE U NOVOM KRIVICNOM ZAKONODAVSTVU

Stakić, Đurađ: NEKI PROBLEMI EVALUACIJE METODA RESOCIJALIZACIJE

Pavišić, Berislav: OVLAŠTENJA ZAPOVJEDNIKA BRODA U PREDKRIVICNOM POSTUPKU

Jelačić, Olga: DJELATNOST LIJEČNIKA I SUDSKO MEDICINSKOG VJESTAKA U NOVOM KRIVICNOM ZAKONODAVSTVU

KOMUNA

Casopis za pitanja teorije i prakse komunalnih zajednica (Beograd)

Iz sadržaja broja 4/1978.

Kovačević, Zivorad: GRAĐANIN GRADA — GRAĐANIN SVETA. Izlaganje na I evropskoj konferenciji o ulozi lokalnih vlasti u unapređivanju međunarodnog razumevanja i saradnje

Popović, Božidar: STAMBENA POLITIKA U TEZAMA ZA XI KONGRES SKJ I KONGRES SK U REPUBLIKAMA

Mamula, Vojislav: SAMOUPRAVNO UREĐIVANJE RADNIH ODNOSA U UDRUŽENOM RADU

Corbe, Klime: JACA ULOGA KOMUNE KAO FAKTORA SMANJIVANJA RAZLIKA IZMEĐU GRADA I SELA

NASA ZAKONITOST

Casopis za pravnu teoriju i praksu (Zagreb)

Iz sadržaja broja 3/1978.

Perović, Mirko: SOCIJALIZAM, NAGRADA PREMA RADU, PRAVO. Oko tumačenja nekih Marxovih misli o „pravu i socijalizmu“

Grubiša, Mladen: BENEFICIUM COHAESIONIS I NJEGOVE POLJEDICE U KRIVICNOM POSTUPKU

Horvatić, Zeljko: KRIVICNA DJELA PROTIV DOSTOJANSTVA LICNOSTI I MORALA U NOVOM JUGOSLAVENSKOM KRIVICNOM ZAKONODAVSTVU

Hirjan, Franjo; Singer, Mladen: KRIVICNA DJELA PROTIV DOSTOJANSTVA LICNOSTI I MORALA TE PROTIV BRAKA, PORODICE I OMLADINE U KRIVICNOM ZAKONU SR HRVATSKE

ODVJETNIK

Glasilo odvjetnika Hrvatske (Zagreb)

Iz sadržaja broja 3—4/1978.

Zimmermann, Branko: RAZMISLJANJA PRED GODISNJU SKUPŠTINU KOMORE

Korlaet, Radoje: „ODVJETNIK“ — NJEGOVA ULOGA KROZ POLA STOLJEĆA I NJEGOVI SURADNICI

Grubiša, Mladen: INOVACIJA U ZAKONU O KRIVICNOM POSTUPKU OD 1976. GODINE I PRODOR SAVEZNOG SUDA, MIMO OVLAŠTENJA USTAVA SFRJ U REPUBLICKU, OD- NOSNO POKRAJINSKU JURISDIKCIJU

Radoman, Dušan P.: PRAVNA NARAV JAV- NOG OBECANJA NAGRADE

Naprijalo, Dragan: OBJEKTIVNA ODGOVOR- NOST PO PRAVNIM PRAVILIMA BIVSEG OGZ-a

Šlabek, Stjepan: KANT I PRAVO

Đuričić, Milutin: OGNJISTE I NASLEDIVA- NJE

Iz sadržaja broja 5—6/1978.

IZVEŠTAJ IZVRŠNIH ORGANA ODVJETNIC- KE KOMORE HRVATSKE ZA RAZDOBLJE 13. XI 1977. do 1. IV 1978.

ODLUKA O IZMJENAMA I DOPUNAMA TA- RIFE O NAGRADAMA I NAKNADI TRO- SKOVA

PRIJEDLOG ZA IZMJENU I DOPUNU STA- TUTA OKH

Šlabek, Stjepan: ODVJETNIK PRED ZAKO- NOM O UDRUŽENOM RADU

Korlaet, Radoje: „ODVJETNIK“ — NJEGOVA ULOGA KROZ POLA STOLJECA I NJEGOVI SURADNICI

Hekman, Josip: O PROMENI OBJEKATA OB- LIGACIJE

OPŠTINA

časopis za pitanja društvenog samoupravlja- nja (Beograd)

Iz sadržaja broja 11—12/1977.

Đorđević, Jovan: O ODGOVORNOSTI

Čuković, Milan: DELEGATSKA ODGOVOR- NOST U FUNKCIJI STABILNOSTI I EFIKA- SNOSTI DRUŠTVENO-POLITICKOG SISTE- MA

Igić, Ljubiša: OSTVARIVANJE DELEGAT- SKOG SISTEMA

Matović, Ivan: PROFIL I STRUČNO USAVR- ŠAVANJE KADROVA KOJI PRIMENJUJU UPRAVNI POSTUPAK

Dedić, Sead: ORGANIZACIJA ORGANA UPRA- VE U SR BiH

Šumić, Tripko: PONISTAVANJE PRAVOSNA- ZNIH REŠENJA O EKSPROPRIJACIJI

Gligorijević, Blagoje: OBAVEZA OPSTINA NA PLACANJA TROSKOVA LECENJA LICIMA KOJA SU STALNO NASTANJENA NA NJE- NOJ TERITORIJI.

Domazet, Slavko: O USVOJENJU

Ristić, Milan: NOVINE U ZAKONU O RAD- NIM ODNOSIMA

Iz sadržaja broja 1—2/1978.

Ikonić, Branislav: AKTUELNA PITANJA OSTVARIVANJA ZAKONA O UDRUŽENOM RADU U SRBIJI

Marinković, Radivoje: RAZVOJ SAMOUPRAV- LJANJA I UOBLICAVANJE SISTEMA ODGO- VORNOSTI U DRUŠTVENO-POLITICKIM ZA- JEDNICAMA

Popović, Slavoljub: UKIDANJE I MENJANJE PRAVOSNAZNIH REŠENJA, DONETIH U UP- RAVNOM POSTUPKU, UZ PRISTANAK ILI PO ZAHTEVU STRANKE

Hrnjaz, Radovan: SAMOUPRAVNE INTERE- SNE ZAJEDNICE U OSTVARIVANJU SISTE- MA DRUŠTVENE SAMOZASTITE

Aleksić, Miloš: RUKOVOĐENJE I ODLUCIVA- NJE U UDRUŽENOM RADU I KARAKTER ODGOVORNOSTI

Višnjic, Miodrag: DALJI RAZVOJ DRUŠTVE- NO-POLITICKOG SISTEMA U GRADU BEO- GRADU

Jović, Ljubomir: PRAVILA RAZMATRANJA, DONOŠENJA I STUPANJA NA SNAGU ZA- KONA I DRUGIH OPSTIH AKATA

Vujičić, Milan: GRAĐANI I KOMUNALNE ORGANIZACIJE

Veljković, Tomislav: SAMOUPRAVNI OPSTI AKTI ORGANIZACIJA UDRUŽENOG RADA KOJI NISU USKLAĐENI SA ZAKONOM U ODREĐENOM ROKU

Radosavljević, Lazar: PROBLEMI I MERE ZA UNAPREĐENJE LOVSTVA U SRBIJI

Ristić, Milan: PRAVICNA NAKNADA ZA EKSPROPRIJISANE NEPOKRETNOSTI

Zlatković, Miodrag: AKTIVNOST JAVNOG TOMIĆ-MALIĆ, MIRJANA: RASPRAVA O SMRT-
PRAVOBRANILASTVA U OPSTINI SABAC U NOJ KAZNI U FRANCUSKOJ
PRUŽANJU PRAVNE ZASTITE MESNIM ZA-
JEDNICAMA

Sumić, Tripko: PREDMET EKSPROPRIJACIJE

OSIGURANJE I PRIVREDA

Casopis za teoriju i praksu osiguranja (Za-
greb)

Iz sadržaja broja 3—4/1978.

Ivanišević, Hrvoje: NEKI PROBLEMI U VEZI
SA ZAKONOM O UTVRĐIVANJU I RASPO-
REĐIVANJU UKUPNOG PRIHODA I DOHOT-
KA

Kovačić, Vladimir: UZROCI STETA NA OSI-
GURANIM ŽIVOTINJAMA I NJIHOVA ANALI-
ZA

Blažević, Stjepan: REVIZIJA RIZIKA NA
ULJANOJ REPICI

Zlodre, Ante: OSTEĆENJA OD TUCE NA PLO-
DOVIMA MASLINE

Ogrizović, Dobroslav: RECIPROCITET KOD
REOSIGURANJA

PENOLOGIJA

(Beograd)

Iz sadržaja broja 1/1977.

Vučković, Vukosav: PROBLEMI PSIHO PAT-
SKOG PONASANJA I TRETMANA U PENAL-
NIM USLOVIMA

Brinc, Franc: NEKE KARAKTERISTIKE KO-
REKTIVNOG SISTEMA U SAD

Stojanović, Zoran: IZVRSENJE KAZNE LI-
SENJA SLOBODE U CRNOJ GORI U XIX
VEKU

Alić, Hidajet: ZNAČAJ PRAVILNOG UVODE-
NJA OSUĐENIH LICA U RADNI PROCES

Tatarević, Said: ISKUSTVA U IZNALAZENJU
POGODNIH OBLIKA OBRAZOVANJA MALO-
LETNIKA U ODGOJNO-POPRAVNOM DOMU
U GLINI

PONASANJE ALKOHOLICARA U KAZNENO-
POPRAVNOJ USTANOVI KAO OSNOVA ZA
PROGNOZU PONASANJA U SLOBODI

ZAKLJUCCI I SAVETOVANJA UDRUŽENJA ZA
PENOLOGIJU SAP VOJVODINE

PRAVNA MISLA

Spisanje za pravni i opštestveni prašanja
(Skopje)

Iz sadržaja broja 5—6/1977.

Caca Gorgi: TITO I JUGOSLOVENSKIOT FE-
DERALIZAM

Hristov, Aleksandar: TITOVATA MISLA I DE-
LO VO IZGRADUVANJETO NA POLITICKIOT
SISTEM NA SOCIJALISTICKO SAMOUPRAV-
LJANJE

Vasilevski, Voislav; Domazetovski, Dimitar:
TITOV IOT PRIDONES VO SOZDAVANJETO
I IZGRADBATA NA VOENO-PRAVOSUDNIOT
SISTEM

Ilievski, Done: TITO I PRAVOSUDSTVOTO
VO SFRJ

Dimiškovski, Dimitrije: TITO ZA USTAVNO-
STA I ZAKONITOSTA I NIVNATA ZASTITA

Tupurkovski, Vasil: TITOVO DELO VC ME-
G'NARODNITE ODNOSI

PRAVNIK

Revija za pravno teorijo in prakso (Ljub-
ljana)

Iz sadržaja broja 10—12/1977.

Gligorov, Kiro: AKTUALNA VPRASANJA VLO-
GE PRAVA, PRAVNE ZNANOSTI IN PRAV-
NIKOV PRI URESNICEVANJU DRUŽBENO-
EKONOMSKEGA IN POLITICNEGA SISTE-
MA NA TEMELJU USTAVE IN ZAKONA O
ZDRUŽENEM DELU

Gaspari, Milan: NARODNOSTI IN DRUGE
ETNICKE SKUPINE V USTAVI SFRJ IN SR
SLOVENIJE

Demšar, Drago: PREPOVED RAZSIRJANJA
SREDSTEV JAVNEGA OBVEŠCANJA

Ilešić, Marko: NEPREMOŽENJSKA SKODA
(nekaj misli ob simpoziju)

Kostanjevec, Bogomir: ZDRUŽITEV DELOV-
NIH ORGANIZACIJ, KI IMAJO V SVOJI SE-
STAVI TEMELJNIH ORGANIZACIJ, V NOVO
DELOVNO ORGANIZACIJO

PREGLED

Casopis za društvena pitanja (Sarajevo)

Iz sadržaja broja 4/1978.

Vukadinović, Gojko: SPORAZUMIJEVANJE
REPUBLIKA I AUTONOMNIH POKRAJINA

PRIVREDA I PRAVO

Casopis za privredno-pravnu teoriju i praksu
(Zagreb)

Iz sadržaja broja 4/1978.

Momčilović, Zdravko: SAMOUPRAVNA UNU-
TRASNJA ARBITRAŽA

Ostojić, Pavle: RAZGRANIČENJE SREDSTA-
VA, PRAVA I OBAVEZA PREMA ZAKONU O
UDRUŽENOM RADU

Župić, Mate: PRAVNI I SAMOUPRAVNI AKTI
KOJIMA SE UREĐUJE RADNI ODNOS U
UDRUŽENOM RADU

Vukas, Nikola: ULOGA, POLOŽAJ, PRAVA I
ZADACI DRUŠTVENOG PRAVOBRANITELJA
SAMOUPRAVLJANJA

Chour, Jaroslav: ZAKLJUCCI PRIVREDNIH
SUDOVA SRH

STAVOVI VISIH PRIVREDNIH SUDOVA

PRIVREDNO-PRAVNI PRIRUČNIK

za pravnu, opštu i kadrovsku službu orga-
nizacija udruženog rada (Beograd)

Iz sadržaja broja 5/1978.

Čerić, Zoran: POLOŽAJ RADNIH I POSLOV-
NIH JEDINICA

Kukuljac, Vojislav: VANREDNI PRAVNI LE-
KOVI PO ZAKONU O PARNICNOM POSTUP-
KU

Kosovac, Mladen: OBAVEZNA PRIMENA ZA-
KONA O OPSTEM UPRAVNOM POSTUPKU U
ORGANIZACIJAMA UDRUŽENOG RADA

Karara, Vjekoslav: SPECIJALNA PRAVA VU-
CENJA KAO SREDSTVO PRAVNE ZASTITE
OD MONETARNIH PROMJENA

Bole, Josip: SOCIJALNO OSIGURANJE I PO-
SEBNA PRAVA BORACA

RADNI ODNOSI I SAMOUPRAVLJANJE

Mesečni časopis (Beograd)

Iz sadržaja broja 3/1978.

(Zakonski tekstovi o radnim odnosima: SR
BiH, SR CG, SRH, SRM, SRSL, SRS, SAPK
i SAPV)

Iz sadržaja broja 4/1978.

Rajović, Veroljub: NADZOR NAD ZAKONITO-
ŠĆU RADA ORGANIZACIJA UDRUŽENOG RA-
DA

Zarić, Ljubiša: POLITICKA ODGOVORNOST
NOSILACA JAVNIH SAMOUPRAVNIH I DRU-
GIH DRUŠTVENIH FUNKCIJA

Cicović, Jovan: OSTVARIVANJE SAMOUPRAV-
LJANJA RADNIH LJUDI U DRŽAVNIM OR-
GANIMA I ORGANIZACIJAMA

Veljković, Dragoslav: OBAVESTAVANJE RAD-
NIKA U UDRUŽENOM RADU

Vuković, Branko: OSTVARIVANJE SAMOUP-
RAVLJANJA U RADNOJ JEDINICI

Marković, Dragan: SPROVOĐENJE IZBORA
ZA ORGANE UPRAVLJANJA I DRUGIH OR-
GANA U ORGANIZACIJAMA UDRUŽENOG
RADA

Matavulj, Veljko: ZASNIVANJE RADNOG OD-
NOSA SA STRANIM DRŽAVLJANIMA

Krdžalić, Alija: INTERNI OGLAS

Ivošević, Zoran: RASPOREĐIVANJE RADNIKA

Brajić, Vlajko: PRESTANAK RADNOG ODNOS-
A PROTIV VOLJE RADNIKA

REVIJA RADA

Casopis za pitanja iz oblasti udruženog rada
(samoupravljanje, radni odnos, raspodela sred-
stava za lične dohotke, zaštita na radu, za-
pošljavanje, stručno osposobljavanje) u zako-
nodavstvu i praksi (Beograd)

Iz sadržaja broja 1—2/1978.

Stojanović, Vlajko: NEKA PITANJA IZGRA-
ĐIVANJA I SPROVOĐENJA SOCIJALISTIČKE
SAMOUPRAVNE POLITIKE ZAPOSLENOSTI I
ZAPOS LJAVANJA

Popović, Milijan: AKTUELNA PITANJA I PROBLEMI U OBLASTI ZASTITE NA RADU

Tomović, Miladin: RADNI ODNOS PO ZAKONU O UDRUŽENOM RADU

Ivošević, Zoran: DISCIPLINSKA ODGOVORNOST RADNIKA

Popović, Teofilo: ULOGA INSPEKCIJE RADA U VRSENJU NADZORA NAD PRIMENOM ZAKONSKIH PROPISA I MEĐUNARODNIH KONVENCIJA O ZASTITI RADNIKA — MIGRANATA

ZASTITA NA RADU U BELGIJI

Iz sadržaja broja 3/1978.

Popović, Teofilo: NOVINE U ZAKONODAVSTVU U OBLASTI ZASTITE NA RADU

ZASTITA RADNIKA NA POSLOVIMA POD POSEBNIM USLOVIMA RADA U ZAKONODAVSTVU SR SRBIJE

Milutinović, Jakov: NEKI AKTUELNI PROBLEMI UREĐIVANJA I ORGANIZOVANJA ZASTITE NA RADU U ORGANIZACIJAMA UDRUŽENOG RADA

Marković, Danilo Z.: OSLOBOĐENJE RADA I ZASTITA NA RADU

Stojanović, Dragoljub; Jovanović, Desimir: UZROCI POZARA KAO POKAZATELJI MOGUĆNOSTI IZNALAZENJA ADEKVATNIH PREVENTIVNIH MERA

Petrović, Mihailo: OPASNOST OD ELEKTRICNE STRUJE PRI IZVOĐENJU RADOVA U BLIZINI VODOVA POD NAPONOM

Veličković, Dragan: ELEKTROMAGNETSKA ZRAČENJA ELEKTRICNE PRIRODE U SAVREMENIM USLOVIMA ČOVEKOVE ŽIVOTNE I RADNE SREDINE

Zagorac, Milorad: NASTANAK ŠTETNIH MATERIJALA U INDUSTRIJI, VRSTE TROVANJA I MERE ZASTITE

Rančić, Aleksandar: SADRŽAJ, METODE I SREDSTVA ZA OSPOSOBLJAVANJE KADROVA ZA SIGURAN I BEZBEDAN RAD U OUR

Stanković, Života: ZNAČAJ SAGLEDAVANJA EKONOMSKIH PROBLEMA USLED NEPOVOLJNIH USLOVA RADA ZA FORMIRANJE POLITIKE RAZVOJA ZASTITE NA RADU U OSNOVNIM ORGANIZACIJAMA UDRUŽENOG RADA

Iz sadržaja broja 4/1978.

Simonovski, Živko: EKONOMIKA U FUNKCIJI ZASTITE NA RADU

Čalić, Dušan: SOCIOLOŠKO-EKONOMSKA SUŠTINA ZASTITE NA RADU U SFRJ

Marković, Danilo Z.: HUMANIZACIJA RADA I ZASTITA ČOVEKOVOG INTEGRITETA U RADNOJ SREDINI

Gadol, Ljubomir: ZASTITA NA RADU KAO FAKTOR EKONOMIJE PRIVREĐIVANJA I HUMANIZACIJE RADA U USLOVIMA SAMOUPRAVLJANJA

Stanković, Života: TEORIJSKI RAZVOJ EKONOMIKE ZASTITE NA RADU

Milošević, Vlastimir: UTICAJ ZASTITE NA RADU NA PRODUKTIVNOST, EKONOMIČNOST I RENTABILNOST

Juvanović, Dušan: ZASTITA NA RADU I DOHODOVNI ODNOSI U UDRUŽENOM RADU

Iz sadržaja broja 5/1978.

Kljusev, Nikola; Stanković, Života: EFIKASNOST INVESTICIJE U OBLASTI ZASTITE NA RADU

Zeremski, Vojislav: SISTEM EVIDENTIRANJA I BILANSNOG ISKAZIVANJA TROŠKOVA USLOVLJENIH POVREDA NA RADU I PROFESIONALNIM OBOLJENJIMA NEPOSREDNIH PROIZVOĐAČA

Čengić-Buranji, Zejna: ANALIZA NEZGODA PRI RADU KAO OSNOVA ZA SMANJIVANJE EKONOMSKIH GUBITAKA

Stojanović, Ivan: ZNAČAJ I METOD ISTRAŽIVANJA EKONOMSKIH POSLEDICA ZBOG POVREDA NA RADU I PROFESIONALNIH OBOLJENJA NEPOSREDNIH PROIZVOĐAČA ZA FORMIRANJE POLITIKE RAZVOJA ZASTITE NA RADU U ORGANIZACIJAMA UDRUŽENOG RADA

Milutinović, Jakov: OPTIMALNA ORGANIZACIJA ZASTITE NA RADU I NJEN UTICAJ NA EKONOMIJU PRIVREĐIVANJA U ORGANIZACIJAMA UDRUŽENOG RADA

Bulat, Vuksan: ZASTITA NA RADU NA PROIZVODNIM TRAKAMA U NASIM RADNIM ORGANIZACIJAMA

Čoporda, Nenad: ERGONOMIJA — NOV PRISTUP ZASTITI NA RADU I NJEGOVI UKUPNI EKONOMSKI I DRUSTVENI EFEKTI

Mijailović, Miroslav: EKONOMSKI ZNAČAJ PLANIRANJA I PROGRAMIRANJA MERA ZASTITE NA RADU U CILJU UNAPREĐIVANJA BEZBEDNIH USLOVA RADA

Vakselj, Marko: PRIMENA MATEMATICKO-STATISTIČKIH METODA PRI ANALIZI POVEREDA NA RADU I PROFESIONALNIH OBOJENJA NEPOSREDNIH PROIZVOĐAČA

Milenković, Jovan: UTICAJ ZASTITE NA RADU NA FONDVE SOCIJALNOG OSIGURANJA I DRUGE DRUSTVENE TOKOVE

TABLICA VREMENSKOG TEREĆENJA STVARNOG IZGUBLJENOG BROJA DANA ZBOG BOLOVANJA

SAMOUPRAVLJANJE

Mesečni časopis za teoriju i praksu socijalističkog samoupravljanja (Beograd)

Iz sadržaja broja 3/1978.

OSNOVNI PRAVCI RAZVOJA I FUNKCIONISANJA DELEGATSKOG SKUPSTINSKOG SISTEMA (Dokument Savezne konferencije SSRNS)

Iz sadržaja broja 4/1978.

Dolanc, Stane: SAVEZU KOMUNISTA PRIPADA PRESUDNA ULOGA I ODGOVORNOST ZA DALJI RAZVOJ NASEG DRUŠTVA

Kovačević, Vladimir: LICNI DOHODAK PO OSNOVU MINULOG RADA

SAMOUPRAVNA INTERESNA ZAJEDNICA

Jugoslovenski časopis za društveno-ekonomsko pitanja i praksu samoupravnih interesnih zajednica (Beograd)

Iz sadržaja broja 10—11/1977.

Raspopović, Zoran: OSTVARIVANJE ZAKONA O UDRUŽENOM RADU U SAVEZU ZAJEDNICA ZDRAVSTVENOG OSIGURANJA I ZDRAVSTVA JUGOSLAVIJE

Kotarac, Živko: ŠTA UČINITI DA SE SMANJI BROJ INVALIDSKIH PENZIONERA

Arsić, Zoran: PLANIRANJE I ISKAZIVANJE POTREBA U KADROVIMA U SIZ ZA ZAPOSILJAVANJE

Iz sadržaja broja 12/1977.

Klisinski, Angel: RAVNOPRAVNO ODLUCIVANJE SKUPSTINA SIZ I SKUPSTINA DPZ

Dejanović, Rade: UDRUŽIVANJE SREDSTAVA I NAČIN KREDITIRANJA UCENIKA

Iz sadržaja broja 1/1978.

Kotarac, Živko: ZNATNO POBOLJŠAN POLOŽAJ INVALIDA RADA I PENZIONERA

Andrić, Dušan: UDRUŽIVANJE RADA I SREDSTAVA KROZ SAMOUPRAVNU INTERESNU ZAJEDNICU MATERIJALNE PROIZVODNJE

Andrić, Milan: OTVARANJE ZIRO-RACUNA

Iz sadržaja broja 2—3/1978.

Vekić, Đuro: INTERESNO ORGANIZOVANJE U DELATNOSTIMA OD POSEBNOG DRUŠTVENOG INTERESA

Stamatović, Miloš: ISKUSTVA, PROBLEMI I PRAVCI SAMOUPRavnog INTERESNOG ORGANIZOVANJA U NEKIM DELATNOSTIMA MATERIJALNE PROIZVODNJE

Vidić, Kosta; Milić, Miloš: MERENJE RADA I REZULTATA RADA PREMA ODREDBAMA ZAKONA O UDRUŽENOM RADU

SOCIJALIZAM

Časopis Saveza komunista Jugoslavije (Beograd)

Iz sadržaja broja 4/1978.

Jovanov, Neca: ODNOS SAMOUPRAVLJANJA I DRUGIH RELEVANTNIH ELEMENATA STRUKTURE DRUŠTVA

Šuković, Mijat: DVA TEORIJSKA I PRAKTIČNA PITANJA UNAPREĐIVANJA DELEGATSKOG SKUPSTINSKOG SISTEMA

Čalić, Dušan: SUBJEKTIVNI FAKTOR I SAMOUPRAVNO ORGANIZOVANJE DRUŠTVA

Caca, Đorđi: ODGOVORNOST U POLITICKOM SISTEMU SOCIJALISTICKOG SAMOUPRAVLJANJA

Stavileci, Esat; Kurteši, Salin: SAMOUPRAVNO SPORAZUMEVANJE I DRUŠTVENO DOGOVARANJE

Kristan, Ivan: ODNOSI IZMEĐU DRUSTVENO-POLITICKIH ZAJEDNICA

Stavrev, Dragoljub: IZVRŠNA VLAST U POLITICKOM SISTEMU JUGOSLAVIJE

Đurovski, Lazar: MESTO I ULOGA OPSTINE U POLITICKOM SISTEMU

Pajvančić, Marijana: FUNKCIONISANJE DELEGATSKOG SISTEMA U SAMOUPRAVNIM INTERESNIM ZAJEDNICAMA

Fira, Aleksandar: O DEFINISANJU DRUSTVENO-POLITICKIH ZAJEDNICA I NJIHOVIH ODNOSA

TEORIJA IN PRAKSA

Revija za družbena vprašanja (Ljubljana)

Iz sadržaja broja 1—2/1978.

Tomšič, Vida: NA ROBNOVIM ZAKONOV „O ZAKONSKI ZVEZI IN DRUŽINSKIH RAZMERJIH“ TER „O ZDRAVSTVENIH UKREPIH PRI URESNICEVANJU PRAVICE DO SVOBODNEGA ODLOCANJA O ROJSTVU OTROK“

Goričar, Jože: SANKCIJE V NAŠEM SAMOUPRAVNEM PRAVU

Vilfan, Marijan: SODELOVANJE S SPECIALIZOVANIMI AGENCIJAMI ZDRUŽENIH NARODOV

Dolanc, Stane: POLITICNA ZNANOST IN SAMOUPRAVNA PRAKSA

Đorđević, Jovan: STANJE IN TOKOVI RAZVOJA POLITICNIH ZNANOSTI V JUGOSLAVIJI

Gaber, Stevan: TEŽAVE PRI KONSTITUIRANJU POLITICNE ZNANOSTI

Ribić, Adolf: POMEN POLITICNE TEORIJE

Iz sadržaja broja 3/1978.

Petrić, Ernest: TERORIZEM

ZBORNİK RADOVA PRAVNOG FAKULTETA U NOVOM SADU

Iz sadržaja broja XI/1977.

Pupić, Borivoje: ODNOSI FEDERALIZMA U ZAKONODAVNOJ SFERI — POLOŽAJ SOCIJALISTIČKIH AUTONOMNIH POKRAJINA

Stevanov, Miloš: PRAVO NA SLOBODNO RODITELJSTVO

Varadi, Tibor: ULAGANJA SREDSTAVA STRANIH LICA U DOMAĆE ORGANIZACIJE UDRUŽENOG RADA I SAMOUPRAVLJANJE U UDRUŽENOM RADU

Starović, Borivoj: PRIGOVOR NEIZVRŠENOG UGOVORA U MEĐUNARODNOM PRIVREDNOM PRAVU

Jovičić, Miodrag: SISTEM PRAVNIH PROPISA U SSSR

Petrović, Miloje: MARKSOV POJAM KRITIKE

Jovanović, Pavle B.: UZ NOVIJE MARKSISTIČKE ANALIZE DRŽAVE NA ZAPADU

Krkiljuš, Ljubomirka: RADIKALNA STRANKA U VOJVODINI I AGRARNA REFORMA

Sogorov, Stevan: SREDSTVA OGRANIČENJA KONKURENCIJE U KARTELNOM PRAVU EVROPSKE EKONOMSKE ZAJEDNICE

Carić, Slavko: POLOŽAJ RADNIČKOG SAVETA ORGANIZACIJE UDRUŽENOG RADA

Munčan, Jovan: ORGANIZACIJA UDRUŽENOG RADA

Pajvančić, Marijana: FUNKCIJE PREDSEDNIŠTVA SFRJ U POSTUPKU RATIFIKACIJE MEĐUNARODNIH UGOVORA I NEKI PROBLEMI U VEZI S TIM

Miljuš, Jovan: NEKI ASPEKTI SPOLJNO-EKONOMSKIH MIGRACIJA

Popov, Đorđe: TRANSFORMACIJE KOMPANIJE I NOVI MEĐUNARODNI EKONOMSKI POREDAK

Stojanović, Zoran: ODNOS USLOVNE OSUDE I KAZNE U KRIVICNOM ZAKONU

Salma, Jožef: NACELO EKVIVALENTNOSTI I PREKOMERNO OSTECENJE U OBLIGACIONOPRAVNIM UGOVORIMA (osvrtna na projektovana zakonodavna rešenja)

Cvejić, Olga: STAMBENO ZAKONODAVSTVO I ZAŠTITA RADA

Kovačević, Milivoj: KADROVSKA POLITIKA, OBRAZOVANJE I USAVRSAVANJE UPRAVNIH KADROVA

Grubač, Momčilo: PITANJE NASTAVE I NAUČNE OBRADNE KRIVICNOPRAVNIH DISCIPLINA POSLE PROMENA IZVRŠENIH U KRIVICNOM ZAKONODAVSTVU

Popović, Milijan: O NORMATIVNOPRAVNOM AKTU

Miloš Stojanović

НА МОЛБУ ДР Б. ВИЗНЕРА ОБЈАВЉУЈЕМО:

Почетком октобра месеца ове године почиње излазити из штампе

Коментар

НОВОГ

ЗАКОНА О ОБЛИГАЦИОНИМ ОДНОСИМА

ОД

дра Бориса Визнера

Обзиром што је овај нови закон веома опсежан (садржи 1109 чланова), аутор је одлучио да коментар штампа и објављује постепено у 6 књига, од којих ће свака књига имати преко 500 страница, тако да ће ове књиге излазити свака два месеца почев од X месеца о. г. — Тиме је спречено да се чека штампање и излазак свих 6 књига, а стиче се могућност ранијег постепеног упознавања овог Закона, уз знатно нижу цену, јер ће цена комплетног коментара бити знатно већа.

За сада је реч само о коментару I Општег дела закона (Основи облигационих односа), који ће обухватати 3 књиге, које ће излазити тако да ће 1. књига бити штампана почетком X, 2. књига почетком XII месеца о. г., а 3. књига почетком II месеца 1979. године најкасније.

За појединце-физичке особе претплата овог I Општег дела износи 600 динара, плус 40 динара за поштарину за све три књиге (укупно 640 динара), уз могућност оброчне отплате на тај начин — да се одмах са наруџбеницом уплати прва рата од 200 динара плус 40 динара за поштарину за све три књиге (укупно 240 динара) у корист текућег рачуна број: **30101-620-16-012106/2229105057**, док ће се преостале две књиге наплаћивати приликом преузимања на пошти — поужећем.

Наруџба се може извршити уз прву претплату на ауторову адресу:

41001 ЗАГРЕБ

Пошт. претинац 893

Уређивачки савет:

Председник:

Никола Вујашовић
судија Врховног суда Војводине

Заменик председника

Олга Царић
адвокат у Новом Саду

Светозар Дракулић, заменик јавног правобраниоца Војводине, *Антоније Борић*, саветник покрајинског секретара за правосудје и општу управу, *Никола Јеловац*, адвокат у Сомбору, *Васа Калишки*, адвокат у Панчеву, *Жива Коњевић*, шеф Службе за скупштинске послове Привредне коморе Војводине, *Војислав Маринков*, адвокат у Вршцу, *др Љубиша Милошевић*, редовни професор Правног факултета у Н. Саду, *Душан Мићић*, секретар Покрајинског друштвеног правобраниоца самоуправљања, *Светозар Николић*, судија Привредног суда Војводине, *Милан Рапајић*, адвокат у Новом Саду, *Војислав Рашовић*, адвокат у Сремској Митровици, *Ласло Цабафи*, адвокат у Зрењанину, *др Петар Шарчевић*, доцент Правног факултета на Ријеци, *Душан Шитка*, стручно-политички сарадник у Покрајинској конференцији ССРН Војводине

Уређивачки одбор:

Главни и одговорни уредник

Сава Савић
адвокат у Новом Саду

Борђе Вебер, адвокат у Новом Саду, *Будислав Вулетих*, адвокат у Новом Саду, *Светозар Добросављев*, судија Општинског суда у Новом Саду, *Живко Киселички*, судија Окружног привредног суда у Новом Саду.

Технички уредник:

Мирјана Јовановић

Гласник издаје и власник је Адвокатска комора Војводине, 21000 Нови Сад, Змај Јовина 20/1. — Телефон: 29—459. — Годишња претплата 240.— дин., за иностранство двоструки износ. Цена једног броја 25.— дин.
Тек. рачун 65700-678-2047. Ручописи се не враћају.

На основу мишљења Покрајинског секретаријата за образовање, науку и културу САПВ бр. 418—185 од 23. маја 1973. године, *Гласник* је стручна публикација ослобођена основног и посебног пореза на промет.

